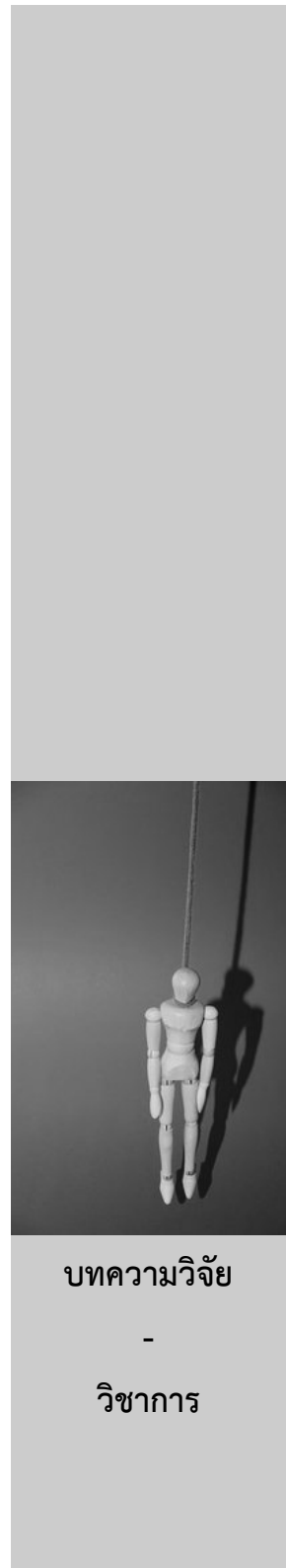

ความย้อนแย้งของการฆ่าตัวตายว่าด้วย
ทัศนะทางวิชาการเชิงพุทธกับ
ความเชื่อของคนไทยและพุทธทัศนะ*
(The Paradox of Suicide in
Academic Buddhist Perspective,
Thai Buddhists' Belief and
Buddha's Perspective)

เทียมจิตร พ่วงสมจิตร**
(Tiamjit Puangsomjit)

* บทความนี้เป็นผลของความสนใจใคร่รู้จากการศึกษาในรายวิชา
พระพุทธศาสนากับศาสตร์ว่าด้วยการใช้เหตุผล ในสำนักเรียนแห่ง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** นักวิจัยชำนาญการพิเศษ ประจำสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ และนิสิตปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [Researcher, Senior Professional
Level of Thai Khadi Research Institute, Thammasat University,
Ph.D. Student (Buddhist Studies), Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].

บทความวิจัย

-

วิชาการ

บทคัดย่อ

การฆ่าตัวตายมีความย้อนแย้งกันในประเด็นของการเป็นบาปกรรมหรือไม่เป็นบาปกรรม เพราะเป็นเรื่องไม่ผิดศีลแต่ผิดธรรม ประกอบกับท่าทีของพระพุทธเจ้ามีทั้งทรงตำหนิและมีได้ทรงตำหนิ ส่วนพุทธศาสนิกชนไทยเชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปกรรมหนักทำให้ตกนรก ผลการศึกษาจากการจำแนกเป็นทัศนคติต่อการฆ่าตัวตายจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาทางวิชาการ ด้านความเชื่อ และด้านทัศนคติของพระพุทธเจ้าต่อการฆ่าตัวตาย พบว่า ในทางพระพุทธศาสนานั้นให้ความสำคัญต่อ “จิต” มากกว่า “วิธีการ” และ “ความตาย” โดยให้ความสำคัญต่อจิตที่สว่าง อันหมายถึงจิตก่อนตายที่มีความผ่องใสปราศจากมลทินของกิเลสและตัณหา ส่วนความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทยนั้นมุ่งไปที่โทษของจิตที่มีต อันหมายถึงจิตก่อนตายที่มีความเศร้าหมองด้วยกิเลสและตัณหาซึ่งจะนำไปสู่ทุกขภูมิ ส่วนด้านวิชาการนั้นมุ่งพิจารณาที่ความหมายของศีลและธรรม โดยพบว่า การฆ่าตัวตายนั้นไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาต แต่ผิดธรรมเพราะการฆ่าตัวตายในปุถุชนแสดงให้เห็นถึงการมีกิเลสได้แก่ความโกรธและมีเจตนาที่เป็นวิภวตัณหาครอบงำอยู่ ถ้าพิจารณาการฆ่าตัวตายแต่เพียงด้านหนึ่งด้านใดอาจเกิดเป็นความย้อนแย้งขึ้นได้ แต่ถ้าพิจารณาโดยเชื่อมโยงสาระสำคัญของพระพุทธศาสนาคือการให้ความสำคัญต่อจิตก่อนตายซึ่งเป็นประเด็นของการผิดธรรม เข้ากับเรื่องของศีลและมิตินทางสังคม พบว่า พระพุทธศาสนามีทัศนคติต่อเรื่องการฆ่าตัวตายอย่างสอดคล้องกันเป็นระบบและชัดเจน โดยไม่มีการย้อนแย้งกันระหว่างคำสอนและท่าทีของพระพุทธเจ้า แม้แต่ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทยต่อเรื่องนี้ก็ยึดตามหลักการของพระพุทธศาสนา บทความนี้มีข้อสังเกตอีกว่าการศึกษาวิเคราะห์เรื่องการฆ่าตัวตาย ควรศึกษาพิจารณาอย่างรอบด้านให้ครอบคลุมทั้งในประเด็นของศีล ธรรมและสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในทางวิชาการ ความเข้าใจในธรรมและการปกป้องทางสังคมตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ ส่วน

แนวทางแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายนั้น พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เจริญอานาปานสติ
สมาธิเพื่อให้จิตสงบ มีสติและเป็นอานิสงส์มากทำให้บาปอกุศลอันตรธานไปได้

คำสำคัญ: การฆ่าตัวตาย, ความยื้อนแย้ง, พุทธทศนะ

ABSTRACT

Suicide is paradoxical issue of sin and not a sin because it is perceived as wrong in Dhamma, but not wrong in precepts. While suicide is reprimanded in some cases and not reprimanded in some other cases by the Buddha, Thai Buddhists believe that suicide is to be held as a 'hard sin' that involves going to hell after death. The analysis of suicide in the dimension of academic, Thai Buddhists' belief and the Buddha's perspective reveals that the Buddha's perspective places more emphasis on the state of mind before death, notably the "bright mind" that excludes any thought of sin, desire or passion, rather than looking at actions and the death. Meanwhile, Thai Buddhists' belief attends to the disadvantage of the "dim mind", which points towards a mind filled with sadness, desire, and passion; causing for a journey to hell. The academic study emphasizes the meaning of precepts and Dhamma. While suicide is not wrong in *Panatibat* (to abstain from taking life of living beings), it is wrong in Dhamma, where suicide is seen as a strong desire of anger and *Wiphawatanha* (crave for non-existence).

To avoid confliction, one should concentrate on the state of mind before death which is an essence of Buddhism and consider suicide across a range of precepts, Dhamma, and social dimensions. By so doing, it is clear that suicide in Buddhism are systematically structured and related; it is not conflicted between Buddha's teaching and perspective; and that Thai Buddhists' belief in suicide is based on the prin-

principle of Buddhism. Besides the advantage of academic, this approach will enable better understanding of Dhamma and social prevention of suicide based off of the Buddha's guidelines. For the solution of suicide problems, the Buddha points towards *Anapanasati* practice (mindfulness on breathing) for a renewed calmer mind and consciousness that would greatly benefit a decrease act in sin.

Keywords: Suicide, Paradox, Buddha's Perspective

บทนำ

การฆ่าตัวตาย (Suicide) หรือการทำอัตวินิบาตกรรมของบุคคล เป็นปัญหาทางสังคมอย่างหนึ่งเพราะทำให้เกิดความสูญเสียชีวิต รวมถึงความเศร้าเสียใจของผู้เกี่ยวข้องกับผู้ฆ่าตัวตาย และยังเป็นความสูญเสียเปล่าในทางเศรษฐกิจ เป็นความสูญเสียอย่างน่าเสียดายในโอกาสและคุณค่าแห่งชีวิตนั้น ที่ต้องจบลงด้วยเจตนาและการกระทำของผู้เป็นเจ้าของชีวิตนั่นเอง ในทัศนะทางวิชาการด้านพุทธปรัชญาให้ความสนใจต่อกรณีการฆ่าตัวตายเพราะมีความหมิ่นเหม่ในทางพุทธจริยธรรม มีนักวิชาการสนใจศึกษาในด้านของศีล พบว่า การฆ่าตัวตายไม่เป็นปาณาติบาตกรรมจึงถือว่าไม่มีบาปกรรมจากการผิดศีลข้อนี้ แต่มีผู้เห็นต่างว่าแม้การฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาตแต่ก็ผิดธรรม ในขณะที่ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยเชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปกรรมหนัก แม้แต่ผู้เขียนเองก็เคยได้รับการบอกเล่าจากผู้ใหญ่ในครอบครัวและผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ว่าการฆ่าตัวตายนั้นเป็นบาปกรรมหนักต้องไปตกนรก เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ยังคงมีกรรมติดตัวทำให้ต้องฆ่าตัวตายอีก 500 ชาต ส่วนในครั้งพุทธกาลมีหลักฐานบันทึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวถึงเหตุการณ์พระภิกษุฆ่าตัวตายอยู่หลายกรณี บางเหตุการณ์พระพุทธเจ้าทรงตำหนิแต่ในบางเหตุการณ์มิได้ทรงตำหนิ การฆ่าตัวตายจึงเหมือนมีความย้อนแย้งกันในประเด็นของการเป็นบาปกรรมหรือไม่เป็นบาปกรรม ในเมื่อการฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลเพียงแต่ผิดธรรม ถ้าหากเป็นบาปกรรมจะเกิดขึ้นตรงจุดไหนและอย่างไร ทำไมความเชื่อของพุทธศาสนิกชนไทยจึงเชื่อว่าเป็นบาปกรรมหนักทั้งที่การฆ่าตัวตายนั้นไม่เป็นปาณาติบาตกรรม อีกทั้งทำที่ที่แตกต่างกันของพระพุทธเจ้าต่อกรณีการฆ่าตัวตายของพระภิกษุมีทั้งที่ทรงตำหนิและมีได้ทรงตำหนิ การฆ่าตัวตายจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจวิเคราะห์ถึงความย้อนแย้งดังกล่าวว่าเป็นเพราะอะไรและอย่างไร ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเรื่องนี้ในทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อใน

สังคมไทย รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ที่นับวันการฆ่าตัวตายจะเป็นปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ

ความหมายและความย้อนแย้งของการฆ่าตัวตาย

มีผู้นิยามความหมายและองค์ประกอบของการฆ่าตัวตายไว้หลายคน มีทั้งที่เป็นนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ปลิดชีวิตของตนเอง ด้วยความสมัครใจและตั้งใจ (Photchanānukrom chabap rāṭchabanthittayasathān Phō.Sō. sōngphanhārōiyīsiphā 1987: 893) อีกนิยามหนึ่ง ระบุว่า การฆ่าตัวตายเป็นพฤติกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตั้งใจทำให้ชีวิตของตนสิ้นสุดลง หรือตายลง (Uniphanth 1984: 143) สำหรับพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (Hansa, Phramaha 2014: 759) นิยามการฆ่าตัวตายว่า เป็นการกระทำหรือทำร้ายตัวเองด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การทำให้ตัวเองตายโดยเจตนา ในขณะที่ ปีเตอร์ วินด์ (Hansa, Phramaha 2014: 758) นิยามการฆ่าตัวตายไว้อย่างครอบคลุมโดยระบุองค์ประกอบของการฆ่าตัวตายไว้ 5 ประการ คือ

- 1) เป็นความตายที่มีสาเหตุมาจากการกระทำหรือความประพฤติของผู้ตาย
- 2) เป็นความต้องการของผู้ที่นั้น ประารถนาหรือประสงค์ซึ่งความตาย
- 3) ผู้ที่นั้นตั้งใจเลือก ตัดสินใจหรือสมัครใจตาย
- 4) ผู้ที่นั้นรู้ว่าความตายเป็นผลมาจากความประพฤติของตน
- 5) ผู้ที่นั้นรับผิดชอบต่อความตายของตน

จากความหมายทั้งหมดดังกล่าว สามารถสรุปเป็นองค์ประกอบสำคัญของการฆ่าตัวตายตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ 3 ประการคือ 1) มีเจตนาที่จะถึงความตาย 2) มีการกระทำหรือวิธีการด้วยตนเอง และ 3) มีความตายของผู้ที่นั้นเกิดขึ้น องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ หากขาดประการใดประการหนึ่งไปก็จะไม่ถือเป็นการ

ฆ่าตัวตาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำว่า “ฆ่า - ตัว - ตาย” โดยคำว่า “ฆ่า” นั้นสื่อถึงวิธีการหรือการกระทำ คำว่า “ตัว” สื่อถึงเจตนาของผู้นั้น การกระทำโดยผู้หนึ่งและชีวิตของผู้หนึ่งเอง ส่วนคำว่า “ตาย” สื่อถึงความตาย ในองค์ประกอบของการฆ่าตัวตายทั้ง 3 ประการนี้ ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเจตนามีความสำคัญมากที่สุด เพราะถือว่าเจตนาเป็นกรรม ตามพระพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหํ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” [A. (Pali) 22 / 334 / 463]¹

คำสอนในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในเรื่องของกายและจิต สังเกตได้จากหลักธรรมสำคัญ เช่น ชั้น 5 และปฏิจจสมุปบาท เมื่อสรุปลงให้สั้นที่สุดก็มีเพียงสองเรื่องเท่านั้นคือ “รูป” กับ “นาม” หรือ “กาย” กับ “จิต” พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อ “จิต” มากกว่า “กาย” ดังมีพระพุทธพจน์อุปมาสังขารเป็นดังต้นกล้วยที่ว่างเปล่าหาแก่นสารมิได้ ดังความตอนหนึ่งในแผนปิณฑุปมสูตร ว่า “เพ่งพิจารณาต้นกล้วยนั้นโดยแยกคาย ต้นกล้วยก็จะพึงปรากฏเป็นของว่างเปล่า หาแก่นมิได้เลย แก่นในต้นกล้วยจะมีได้อย่างไร แม้ฉันไต สังขารเหล่าใด เหล่าหนึ่งก็ฉันนั้นเหมือนกัน” [S. (Thai) 17 / 95 / 181] หากนำองค์ประกอบสำคัญในความหมาย

¹ การอ้างอิงหลักฐานคัมภีร์พระไตรปิฎกใช้ระบบ เล่ม / ข้อ / หน้า โดยอ้างพระไตรปิฎกภาษาไทย และบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนอรรถกถาอ้างจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนชื่อย่อคัมภีร์ภาษาอังกฤษใช้ตามหนังสือ “Buddhadhamma: The Laws of Nature and their Benefits to Life” (Bhikkhu, P.A. Pautto 2017) ซึ่งจำแนกตามหมวดคัมภีร์ดังนี้ A. = Anguttaranikāya (อังคุตตรนิกาย), DhsA. = Dhammasaṅgī A>>kathā (ธัมมสังคณีอรรถกถา), J. = Jataka (ชาดก), JA. = Jataka A>>kathā (ชาดกอรรถกถา), M. = Majjhimanikāya (มัชฌิมนิกาย), PugA. = Puggalapaññatti A>>kathā (ปุคคลาปญฺญัตติ), S. = Saṃyuttanikāya (สังยุตตนิกาย), SA. = Saṃyuttanikāya A>>kathā (สังยุตตนิกายอรรถกถา), VbhA. = Vibhaṅga A>>kathā (วิภังค์อรรถกถา), Vin. = Vinaya (วินัย), VinA. = Vinaya A>>kathā (วินัยปิฎกอรรถกถา).

ของการฆ่าตัวตายเทียบเข้ากับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ก็จะพบว่าเจตนา นั้นเป็น เรื่องของจิต ส่วนการกระทำ (หรือวิธีการ) และความตายนั้นเป็นเรื่องของกาย พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อกายและการแตกดับของกายน้อยกว่าจิตและการแตกดับของจิต² โดยทั้ง “จิต” และ “เจตนา” มีความเกี่ยวเนื่องกันเพราะคำว่า “เจตนา” นั้นหมายถึงความตั้งใจหรือการตั้งจิตนั่นเอง ถ้าจิตดีมีความผ่องใสย่อมมีเจตนาไปในทางที่ดีก็ย่อมก่อให้เกิดเป็นบุญกรรม แต่ถ้าจิตเศร้าหมองย่อมทำให้มีเจตนาไปในทางที่ไม่ดีจึงย่อมก่อให้เกิดความเศร้าหมองและจัดเป็นบาปกรรม [M. (Thai) 12 / 68 / 61]

ย้อนกลับมาที่กรณีการฆ่าตัวตาย หากมองในทางพระพุทธศาสนา สิ่งที่มีความสำคัญต่อการเป็นบาปกรรมหรือไม่เป็นบาปกรรมก็คือจิตหรือเจตนาในขณะนั้นว่าเป็นอย่างไร หรือกล่าวให้ชัดก็คือจิตตอนใกล้ตายนั้นมีสภาพเป็นอย่างไรย่อมส่งผลเป็นเจตนาต่อการตายนั้น ทั้งนี้รวมถึงกรณีของการฆ่าตัวตายและการตายด้วยความพยายามของผู้อื่นด้วย จิตตอนใกล้ตายมีความสำคัญมากเพราะเป็นสิ่งที่กำหนดคติหรือที่ไปของวิญญาณ [M. (Thai) 12 / 68 / 61; M. (Thai) 12 / 70 / 62] ผู้ที่ฆ่าตัวตายนั้นมีโอกาสสูงมากที่จิตก่อนตายของผู้นั้นจะมีความเศร้าโศก ความโกรธ หม่นหมอง

---

² คำสอนในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อ “กาย” ในฐานะเป็นอุปกรณ์เพื่อให้ “จิต” เห็นทุกข์หรือคลายความยึดมั่นถือมั่น ในขณะที่เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือการทำให้ผ่องใสเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์หรือบรรลุพระนิพพาน ถึงแม้ว่าในสติปัฏฐาน 4 กำหนดให้ใช้ กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นที่ตั้งแห่งการพิจารณา หากแต่ผู้ฝึกปฏิบัติมักได้รับการสั่งสอนจากครูอาจารย์ให้ใช้ กายและเวทนาเป็นที่ยึดแห่งการพิจารณา เพื่อให้คลายจากความยึดมั่นถือมั่นในกายหรือสังขารลงและนำไปสู่การเห็นทุกข์ของกายสังขาร เห็นไตรลักษณ์และอริยสัจ 4 จากการพิจารณากายและเวทนาที่เกิดจากกายเพื่อทำให้จิตคลายและหลุดพ้นจากอาสวะ.

ขุนมัว คับแค้น น้อยเนื้อต่ำใจ ซึ่งล้วนมีรากเหง้ามาจากกิเลสและตัณหา³ กลายเป็นความทุกข์อย่างแสนสาหัสถึงระดับว่าไม่สามารถดำรงความเป็นปกติไว้ได้ จนกระทั่งเกิดเจตนาที่จะฆ่าตัวตายเพื่อหนีออกจากทุกข์ ความทุกข์นั้นมักเกิดขึ้นจากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นจากหลายด้านพร้อม ๆ กันก็ได้ ดังนี้ (Hansa, Phramaha 2014: 764 - 770)

1) ด้านสังคม แยกเป็นปัญหาที่เกิดจากครอบครัว ปัญหาจากความล้มเหลว ความผิดหวังอย่างรุนแรง หรือความคับแค้นใจในหน้าที่การงาน ปัญหาความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ หรือถูกกีดกันทางสังคมที่ส่งผลต่อความตึบตันทางเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างกรณีนักศึกษาที่มีฐานะทางบ้านยากจน แต่สอบติดคณะวิชาที่มีแต่ลูกคนรวยมาเรียนก็ทำให้เกิดความเครียดความกดดันต่อสภาพจิตใจ หรือเกิดจากปัญหาติด

³ กิเลส หมายถึง สภาพที่ทำให้จิตเศร้าหมอง มีอยู่ 10 ประการ เรียกว่า กิเลส 10 ประกอบด้วย โลภะ - ความอยากได้, โทสะ - ความคิดประทุษร้าย, โมหะ - ความหลง ความไม่รู้, มานะ - ความถือตัว, ทิฏฐิ - ความเห็นผิด, วิจิกิจฉา - ความลังเลสงสัย, ถีนะ - ความหดหู่ ความท้อแท้, อุทธัจจะ - ความฟุ้งซ่าน, อหิริกะ - ความไม่ละอายต่อความชั่ว, และอนัตตปปะ - ความไม่เกรงกลัวต่อความชั่ว นอกจากนี้ยังรวมถึงอุปกิเลส หมายถึง กิเลสที่จรมาด้วยอำนาจของโลภะ โทสะ และ โมหะ แล้วทำให้จิตเดิม (ภวังคจิต) ที่แม้ปกติจะบริสุทธิ์อยู่แล้วเป็นเศร้าหมองไปได้ มีอยู่ 16 ประการ ทั้งหมดนี้ล้วนทำให้จิตขุนมัวรับคุณธรรมได้ยาก ดุจผ้าเปื้อนสกปรก ย้อมได้ไม่เต็ม ส่วนตัณหา หมายถึง ความทะยานอยาก แบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) กามตัณหา เป็นความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ในกามคุณทั้ง 5 หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า “อยากมี” 2) ภวตัณหา เป็นความทะยานอยากในภพ ความอยากในภาวะของตนที่จะได้ อยากคงอยู่ตลอดไป เมื่อได้สิ่งใดมาก็อยากให้คงอยู่อย่างนั้นตลอดไป หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า “อยากเป็น” 3) วิภวตัณหา หมายถึง ความทะยานอยากในความพรากพ้นไปแห่งตัวตน พ้นไปจากความเป็นอยู่อย่างใดอย่างหนึ่ง อันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากให้ดับสูญ (See Phromkhunaphon, Phra 2015b: 73, 319, 347 - 348; Phra traipidok phāsā Thai chabap phra mahā cūlā long kōṇ na rāt witthayālai 1996: 62 - 630).

การพนันทำให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินและครอบครัว ปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาความรักโดยเฉพาะความไม่สมหวังในความรัก ปัญหาเกี่ยวกับลัทธิและความเชื่อที่โน้มน้ำหนักให้เกิดการฆ่าตัวตาย

2) ด้านจิตใจ เช่น เกิดปัญหาความเครียดสะสมจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงมาก ในขณะที่คุณธรรมและจริยธรรมนั้นอ่อนแอลง ปัญหาจากโรคซึมเศร้า ปัญหาจากความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจในโชคชะตาของตนเอง หรือความน้อยใจในคนที่รัก ฯลฯ

3) ด้านร่างกาย เช่น เกิดจากปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรัง เกิดความพิการทุพพลภาพไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เหมือนที่ผ่านมามีต้องกลายเป็นภาระของคนอื่น ทำให้ไม่สามารถยอมรับสภาพของตนเองได้จึงเกิดความต้องการฆ่าตัวตายให้พ้นจากสภาพเหล่านั้น

ดังนั้น จิตของปวงชนที่ฆ่าตัวตายจึงอยู่ในสภาพที่ทันททุกข์ เศร้าโศก หม่นหมอง คับแค้นและขุ่นมัวจากการหมกมุ่นอยู่กับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ ตกอยู่ภายใต้อำนาจของโทสะ โมหะ หรือแม้แต่ความโลภก็ตามที่ได้เข้าครอบงำอย่างรุนแรง รวมถึงการมีเจตนาที่เป็นวิฆตัตถา คือ ความอยากพ้นไปจากสภาพที่เป็นอยู่จนขาดสติสัมปชัญญะนำไปสู่การฆ่าตัวตาย โดยก้าวข้ามความผูกพันจากคนและสิ่งอันเป็นที่รัก ก้าวข้ามแม้แต่ความสำคัญของชีวิตอันเป็นสิ่งที่รักที่สุดของบุคคลผู้นั้น รวมถึงความอัปยศหนทางและสติปัญญาจนต้องนำไปสู่การฆ่าตัวตายในที่สุด

กล่าวโดยสรุป การฆ่าตัวตายมีองค์ประกอบสำคัญตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาอย่างน้อย 3 ประการดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ถ้าหากจะพิจารณาถึงโทษหรือบาปกรรมของการฆ่าตัวตายในทางพระพุทธศาสนา ต้องพิจารณาที่จิตตองไกล่ตายหรือเจตนาในการตาย จิตนี้เองที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เป็นเรื่องรับรู้ได้เฉพาะตัวของผู้นั้น จิตจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการที่จะกล่าวถึงโทษหรือบาปกรรมของการฆ่าตัวตาย การวิเคราะห์ความย้อนแย้งในกรณีการฆ่าตัวตายจึงจำเป็นต้องจำแนก

เป็น 3 ด้านคือ ด้านวิชาการทางพุทธศาสนา ด้านความเชื่อ และด้านพุทธทัศนะต่อเหตุการณ์ฆ่าตัวตาย ในที่นี้ ความย้อนแย้ง (Paradox) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเอง ในกรณีของการฆ่าตัวตายมีประเด็นเห็นได้ชัดเจนคือ ความย้อนแย้งในเรื่องของการเป็นบาปกรรมหรือไม่เป็นบาปกรรม ถ้าการฆ่าตัวตายเป็นบาปกรรมโดยโทษหรือบาปกรรมนั้นเกิดขึ้นตรงไหนเมื่อการฆ่าตัวตายไม่เข้าลักษณะของการเป็นปาณาติบาตกรรม หากการฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาตจึงไม่เป็นบาปกรรม แต่เหตุใดพุทธศาสนิกชนไทยจึงเชื่อกันอย่างกว้างขวางและยาวนานว่าเมื่อใครฆ่าตัวตายเท่ากับการก่อกรรมหนักต้องตกนรก อีกทั้งท่าทีที่แตกต่างกันของพระพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อการฆ่าตัวตายของพระภิกษุโดยมีทั้งที่ทรงตำหนิและมีได้ทรงตำหนิ สิ่งเหล่านี้เกิดความย้อนแย้งกันขึ้นได้อย่างไรและเพราะอะไร ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอย่างลึกซึ้งเพื่อทำความเข้าใจต่อความย้อนแย้งนั้นและเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป

ทัศนะทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาต่อการฆ่าตัวตาย

เมื่อกล่าวถึงการฆ่าตัวตาย หลายคนมักนึกถึงการผิดศีลข้อปาณาติบาต เพราะปาณาติบาต หมายถึง การทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป (Phromkhunaphon, Phra 2015a: 238) การฆ่าตัวตายจึงน่าจะต้องผิดศีลข้อปาณาติบาต หรืออาจไม่ผิดเพราะมีข้อแย้งว่าเป็นการฆ่าตัวเอง เรื่องนี้เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการด้านพุทธปรัชญาซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์กันไว้พอสมควร เช่น สมภาร พรหมทา (Promta 1992: 194) เขียนไว้ใน “พุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์ ทัศนะของพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ทำแท้ง และการรุมข่มขืน” เสนอไว้ว่า การฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาต ส่วนพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (Hansa, Phramaha 2014: 854 - 855) เขียนไว้ใน “พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่” โดยมองว่า แม้การฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาต แต่ก็ผิดธรรมตามนัยของพระพุทธศาสนาโดยไม่ได้ชี้ชัดว่าเป็นบาปกรรมหรือไม่เป็นบาปกรรม เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่าสภาวะจิตก่อน

ตายของผู้นั้นเป็นอย่างไร (Hansa, Phramaha 2014: 832) รวมทั้งในงานศึกษาของ พระมหาทวี ฐานวโร (Thawi, Phramaha 1992: 86) เรื่อง “ปาณาติบาตกับปัญหาจริยธรรมในพุทธปรัชญา” ก็มีความเห็นในแนวทางเดียวกันว่าการฆ่าตัวตายไม่ถือเป็นการทำปาณาติบาต

ในงานศึกษาทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวข้างต้น มีความเห็นตรงกันว่าการฆ่าตัวตายนั้นไม่เป็นปาณาติบาต เนื่องจากใช้เกณฑ์พิจารณาเดียวกันคือใช้องค์ประกอบแห่งปาณาติบาตซึ่งมีอยู่ 5 ประการ โดยถือว่าการ “ฆ่า” เป็นปาณาติบาตได้นั้นต้องมีองค์ประกอบครบทุกประการดังมีระบุไว้ในมังคลัตถทีปนี (Sirimankhalathera, Phra 2011: 213) ดังนี้

- 1) สัตว์มีชีวิต (ปาโณ)
- 2) ความสำคัญว่าสัตว์มีชีวิต (ปาณสัณญิตา)
- 3) จิตคิดจะฆ่า (วธกเจตนา)
- 4) ความพยายาม (วธกปโยโค)
- 5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น (เตน มรณ)

การพิจารณาว่าการฆ่าตัวตายไม่เป็นปาณาติบาตกรรม เพราะยึดตามองค์ประกอบแห่งปาณาติบาตด้วยขาดองค์ประกอบในข้อ 2 คือ ปาณสัณญิตา ที่หมายถึงสัตว์อื่น มิใช่ตนเอง ทั้งนี้มีระบุอยู่ในวิมตฺติวินทนีฎีกา⁴ ซึ่งเป็นข้อวินิจฉัยของพระฎีกาจารย์ ความว่า

---

⁴ วิมตฺติวินทนีฎีกา รจนาขึ้นโดย พระกัศสปเถระ เมื่อประมาณกว่า 800 ปีมาแล้ว เป็นฎีกาที่แต่งอธิบายความในพระคัมภีร์สมันตปาสาทิกา ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับ คือ วชิรพุทธี สารัตถทีปนี และวิมตฺติวินทนี ในสารัตถทีปนี ก็มีข้อความอธิบายคำว่า ปาณสัณญิตา ไว้เช่นกัน แต่ไม่ขัดเท่ากับในวิมตฺติวินทนีซึ่งแต่งขึ้นภายหลังเนื่องจากสารัตถทีปนีมีเนื้อความพิสดารเกินไป พระกัศสปเถระจึงได้รจนาวิมตฺติวินทนีขึ้นมาให้มีลักษณะการอธิบายแบบย่อ ๆ โดยคำว่า วิมตฺติ มีความหมายว่า ความสงสัย ความเคลือบแคลง ส่วนคำว่า วินทนี แปลว่า บรรเทา หรือตัด ฉะนั้นความหมายของ วิมตฺติวินทนีฎีกา จึงหมายถึง ฎีกาพระวินัยที่บรรเทาหรือตัดความสงสัย เคลือบแคลงในอรรถกถาพระวินัยที่ชื่อว่า สมันตปาสาทิกา ส่วนข้อความบาลีที่ยกมานั้น นำมาจาก วิมตฺติวินทนีฎีกาฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีข้อความตรงกับฉบับ วิมตฺติวินทนีฎีกา ฉบับภูมิพลโลกิย [Vin. (Pali) 1 / - / 354].

“อตตานิ มุญจิตวา ปรปามมहि ปาณสญญิตาลกขณสส
องคสส อภาวโต เนวตถิ ปาณติปาโตติ”

[Vin. (Pali) 1 / - / 293]

แปลว่า

“ปาณาติบาตย่อมไม่มี (แก่บุคคลผู้ฆ่าตัวตาย) แน่นนอน
เพราะขาดองค์ประกอบคือ ลักษณะของปาณลัญญิตา
(คือความสำคัญในสัตว์มีชีวิตอื่นว่าเป็นสัตว์มีชีวิต) ที่
นอกเหนือจากตนเอง”⁵

หากยึดตามองค์ประกอบแห่งปาณาติบาต การฆ่าตัวตายไม่ถือเป็น
ปาณาติบาตกรรม จึงไม่มีโทษหรือบาปกรรมให้ต้องไปตกนรกตามอำนาจแห่ง
บาปกรรมของการทำปาณาติบาต หากแต่พระอรรถกถาจารย์ได้ชี้แจงไว้ใน
เอกกนิบาตชาดกอรรถกถา ว่าการฆ่าตัวตายนั้นเกิดขึ้นกับผู้ที่มีความโกรธ ด้วยอำนาจ
ของความโกรธทำให้จิตของผู้นั้นเศร้าหมองและต้องตกนรก ดังความตอนหนึ่งว่า

“ผู้สังขัตวาคัยความโกรธ ย่อมจับศีลตราประหารตนเอง
ตาย ตีมยาพิษตาย ผูกคอตาย โดดเขาตาย ครั้นตาย

---

⁵ แปลเป็นภาษาไทยโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพันธ์ ศุภษร, ปธ. 7, พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
โดยมีคำอธิบายถึงคำที่อยู่ในวงเล็บว่า เป็นการแปลคุดขึ้นมาให้สมบูรณ์แม้ไม่มีคำบาลีปรากฏ แต่มี
บางคำบ่งชี้ให้แปลได้ ผู้แปลได้กราบเรียนปรึกษาและได้รับการรับรองจากพระอาจารย์ระดับ
เปรียญธรรม 9 ประโยค จำนวน 3 รูป ในฝ่ายคัมภีร์พุทธศาสน์ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และยังได้รับความกรุณาจากท่านผู้ประเมินบทความอีกท่านหนึ่งด้วย
ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านไว้ ณ โอกาสนี้.

ด้วยอำนาจความโกรธอย่างนี้แล้ว ก็ย่อมบังเกิดใน
อบายภูมิมินรกเป็นต้น”

[Phra traipidok læ 'atthakathā plāe chabap
mahā makut rāt witthayālai 2000: JA. (Thai)
56/- / 600]

แม้ว่าการฆ่าตัวตายไม่เป็นการผิดศีลข้อปาณาติบาต โดยมีหลักฐานการ
วินิจฉัยจากพระภิกษุจารย์ ดังกล่าวข้างต้น แต่การฆ่าตัวตายแสดงถึงการที่จิตของผู้นั้น
มีกิเลสครอบงำ เช่น ความโกรธ ซึ่งเป็นกิเลสอย่างหนึ่งทำให้จิตเศร้าหมองและเมื่อ
สิ้นใจตายไปอย่างปุถุชนจึงต้องไปนรกตามการวินิจฉัยของพระอรุณกถาจารย์ดังได้
กล่าวมาแล้วเช่นกัน การฆ่าตัวตายจึงเข้าลักษณะของการผิดธรรมตามที่ พระมหา
หรรษา ธมฺมหาโส เสนอไว้ว่า การฆ่าตัวตายแม้ไม่เป็นการผิดศีลข้อปาณาติบาต แต่ก็มี
การล่วงเกินศีลข้อนี้ ทำให้เป็นศีลที่ต่างพร้อยและต้องถือว่าการฆ่าตัวตายนั้นเป็นการ
ผิดธรรม⁶ ตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ (Hansa,
Phramaha 2014: 822 - 823, 851)

---

⁶ ในคำว่า ศีล กับ ธรรม นั้นโดยอรรถมีความหมายเหมือนกัน เช่น ความประพฤติดีทางกาย วาจา
และใจ (Phromkhunaphon, Phra 2015a: 142, 394) หากแต่ในที่นี้อ้างตามงานศึกษาของพระ
มหาหรรษา ธมฺมหาโส โดยคำว่า “ผิดธรรม” มุ่งหมายถึงการกระทำทางกาย วาจาและใจ หรือใน
กรณีใด ๆ ก็ตาม ที่ไม่สอดคล้องกับความดีสูงสุด หรือขัดขวางต่อการไปสู่เป้าหมายสูงสุดของ
พระพุทธศาสนาซึ่งหมายถึงพระนิพพาน การกระทำนั้นถือเป็นการผิดธรรม ส่วนคำว่า ศีล นั้นมุ่ง
หมายถึงการรักษาปกติตามระเบียบวินัย หรือตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ (Hansa,
Phramaha 2014: 823, 806 - 809).

1) ผู้กระทำอัตวินิบาตนั้นได้ทำลายโอกาสของการสร้างบุญบารมีของตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาหลงเสียและปิดโอกาสการใช้กรรมของตนเองด้วย เป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการประพฤติปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะไว้ การประพฤติที่ไม่สอดคล้องกับธรรมย่อมมีความเศร้าหมองทางกาย วาจาและใจเกิดขึ้น

2) สภาพจิตของผู้ใกล้ตายที่เรียกว่า มรณาสันนชวนจิต ซึ่งผู้ฆ่าตัวตายอาจมากไปด้วยความทุกข์ สับสน วุ่นวาย เคียดแค้น อันมีรากเหง้าจากความโกรธ โสภ และหลง เมื่อสิ้นใจด้วยสภาพจิตดังกล่าว ย่อมมีทุกขคติหรือภพภูมิที่ไม่ดีเป็นที่ไป

3) การฆ่าตัวตายย่อมเกิดขึ้นบนฐานของความไม่พร้อมทั้งของตัวผู้ฆ่าตัวตาย และของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลของการฆ่าตัวตายย่อมทำให้เกิดความสูญเสีย เศร้าโศก เจ็บปวด ร้องไห้ระทมทุกข์แก่ผู้เป็นบิดามารดา ญาติและมิตร หากผู้ฆ่าตัวตายนั้นมีบุตร ภรรยาหรือสามีแล้วแต่ภริณี คนพวกนั้นย่อมเสียใจและขาดที่พึ่งทั้งทางใจ เศรษฐกิจและสังคม การฆ่าตัวตายด้วยสภาพจิตเช่นนี้ย่อมมีทุกขคติเป็นที่ไป และอาจเป็นบาปกรรมเพราะสร้างความทุกข์ให้แก่ผู้มีพระคุณและบุคคลใกล้ชิด

ทั้งนี้ยังสามารถกล่าวได้อีกว่า การฆ่าตัวตายเป็นการสะสมความอ่อนแอเข้าไปในดวงจิต แทนที่จะสร้างความเข้มแข็งมุ่งมั่นก้าวข้ามเคราะห์กรรมนั้นไปให้ได้ ก็กลับกลายเป็นผู้พ่ายแพ้ ทำให้เป็นผู้มีดวงจิตอ่อนแอ ท้อถอย อาจส่งผลต่อจิตวิญญาณของผู้นั้นต่อไปในเบื้องหน้า ด้วยผู้ฆ่าตัวตายนั้นมีจิตใจที่อ่อนแอไม่สามารถทนทานต่อปัญหาหรือเคราะห์กรรมที่รุมเร้าได้ ความจริงแล้วก็คือระบบคิดของตนนั่นเอง ในขณะเดียวกันชีวิตก็ยังคงวนเวียนอยู่ในวัฏสังสารตราบเท่าที่อย่างไม่บรรลุดุธรรมขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา เมื่อต้องกลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีกก็อาจต้องประสบปัญหาหรือเคราะห์กรรมหนักหน่วงเช่นนั้นอีก (เพราะกรรมนั้นยังถูกขุดใช้ไม่สำเร็จ) ก็จะไม่สามารถก้าวผ่านไปได้อีก โอกาสที่จะเลือกหนทางแบบหนีปัญหาโดยการทำลายตนเองให้เสียหายก็อาจจะเกิดขึ้นได้อีกซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยไม่ทราบว่จิตวิญญาณนั้นจะต้องใช้

เวลานานเพียงใดในการพัฒนาจิตของตนเองให้เกิดความเข้มแข็ง จนสามารถก้าวข้ามปัญหาหรือเคราะห์กรรมนั้นไปได้ และประการสำคัญคือ การฆ่าตัวตายย่อมแสดงถึงความมีอยู่ของกิเลสและเจตนาที่เป็นวิภวตัณหาของผู้ที่ฆ่าตัวตายดังที่ได้วิเคราะห์มาแล้วข้างต้น ซึ่งทั้งกิเลสและตัณหาต่างส่งผลทำให้จิตเศร้าหมองด้วยกันทั้งสิ้น

กล่าวถึงตรงนี้ เริ่มมองเห็นแง่มุมในทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการฆ่าตัวตาย โดยพบว่า หากพิจารณาในมุมของศีล การฆ่าตัวตายนั้นไม่เข้าลักษณะของการทำปาณาติบาต จึงไม่มีโทษหรือบาปกรรมจากการผิดศีลข้อนี้ แต่เข้าลักษณะของการผิดธรรม ที่ส่งผลมากที่สุดคือการฆ่าตัวตายแสดงถึงสภาวะจิตของผู้ที่ฆ่าตัวตาย (ความโกรธ) และเจตนาที่แสดงถึงการมีอยู่ของวิภวตัณหาได้ครอบงำจิตใจอยู่ ด้วยจิตก่อนตายเป็นสิ่งกำหนดคติหรือที่ไปว่าจะเป็นที่คติหรือสุคติ ฉะนั้น เมื่อสภาพจิตก่อนตายอยู่ในภาวะเศร้าหมองและสิ้นใจตายไปอย่างปุถุชนย่อมมีอบายภูมิเป็นที่ไป ดังที่ปรากฏในพระพุทธพจน์ในพระไตรปิฎกว่า “เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกคติก็เป็นอันหวังได้” [M. (Thai) 12 / 70 / 62] และตามฉัมมสังคณีอรรถกถาในพระอภิธรรมปิฎกมีกล่าวถึงว่า เพราะความโกรธเป็นเหตุให้ไปเกิดในนรก ความโลภเป็นเหตุให้เกิดเปรต และความหลงเป็นเหตุให้ต้องไปเกิดสัตว์เดรัจฉาน [DhsA. (Thai) 75 / - / 343]

ในทัศนะทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการฆ่าตัวตายนับว่าเกิดขึ้นจากจิตของผู้ที่ฆ่าตัวตายที่มากด้วยความโกรธ ความอยากมี อยากเป็นและความอยากพ้นไปจากภาวะที่เป็นอยู่ นั่นคือการมีจิตตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลสและตัณหา การฆ่าตัวตายจึงเป็นบาปกรรมและมีที่ไปเป็นทุคติภูมิดังปรากฏในอรรถกถาดังกล่าวมาแล้ว เป็นการเข้าลักษณะของการผิดธรรมโดยไม่ผิดศีลข้อปาณาติบาต ด้วยเหตุแห่งสภาพจิตก่อนตายมีกิเลสและวิภวตัณหาครอบงำอยู่ ทำให้เป็นจิตเศร้าหมอง ซึ่งความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยคงยึดตามแนวทางนี้จึงเชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปกรรมหนักต้องตกนรก

ทัศนะทางด้านการเชื่อของชาวพุทธไทยในเรื่องการฆ่าตัวตาย

ความเชื่อของชาวบ้านโดยเฉพาะคนต่างจังหวัด มองว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปหนัก ต้องตกนรกและเมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วต้องฆ่าตัวตายอีก 500 ชาติ เป็นความเชื่อที่ค่อนข้างแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แม้แต่ในโลกออนไลน์ยังพบข้อมูลเหล่านี้ได้ ยกตัวอย่างในห้องสนทนาพันทิปที่มีผู้แสดงความคิดเห็นที่สะท้อนถึงความเชื่อเรื่องบาปกรรมของการฆ่าตัวตายไว้ว่า

“ถ้าคนฆ่าตัวตาย จะไม่ได้เกิดเป็นคนหลายหมื่นชาติ
บางคนบอก คนที่ฆ่าตัวตาย ถ้าเกิดเป็นคนอีกจะฆ่าตัว
ตายซ้ำแล้วซ้ำเล่า”

(Nālī'ō 2014)

บางคนมีประสบการณ์ส่วนตัวที่เคยพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ ได้เล่าไว้ว่า

“ผมนี้แหละที่เคยฆ่าตัวตายแต่เกือบตายมาแล้ว บอก
ตรง ๆ ทรมาณมากเลย หลังจากนั้นชีวิตมีแต่ตกต่ำเรื่อย
โรคร้ายาคิดย่ำทำซ้ำเติมอีก ปากไม่ดีไวเยอะ แต่สิ่งที่ได้คือ
เห็นนรกและสวรรค์มากมายเลยครับ...โลกนี้ยังมีอะไร
อีกเยอะครับ ผมกำลังทำความเข้าใจอยู่นี้เลย ต้องฆ่าตัว
ตาย 500 ครั้งนี่เรื่องจริงนะ ในจิตพยายามส่งภาพการ
ฆ่าตัวตายให้ผมดูอยู่บ่อย ๆ”

(Nālī'ō 2014)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นเรื่องเล่าของผู้เคยพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่ตาย นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับวิญญาณของคนที่ฆ่าตัวตายไปแล้ว กลับมาเข้าร่างมนุษย์เพื่อบอกเล่าเรื่องราวแก่ญาติมิตร เรื่องนี้เป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่ोजรัญ ฐิตธัมโม แห่งวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี

ในเรื่องเล่าอ้างถึงหลวงพ่อร์ญูได้รับนิมนต์ให้ไปช่วยแก้ไขสถานการณ์คนถูกผีเข้า หลวงพ่อร์ญูได้ซักถามจนได้เรื่องราวว่า นายเล่งฮวยและหลวงตามดที่ฆ่าตัวตายไปนานแล้ว เมื่ออยู่ในสภาพวิญญูณต้องไปกินอาหารตามกองขยะที่เขาเอามาทิ้ง นายเล่งฮวยซึ่งเป็นผีที่มาเข้าสิงคนได้ขอร้องให้หลวงพ่อร์ญูไปบอกกับหลานสาวของตนว่าตนเองไม่สามารถรับบุญจากการทำทานใด ๆ ได้ จะสามารถรับบุญได้ก็จากการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (Tor-thammarak 2012)

ถ้าพิจารณาไปตามเนื้อเรื่อง ก็ถือว่าการฆ่าตัวตายมีโทษหรือบาปกรรมที่รุนแรง ทำให้คนที่ฆ่าตัวตายไม่สามารถรับบุญจากการบำเพ็ญทานตามปกติทั่วไปได้ จะรับบุญจากญาติในโลกมนุษย์ได้ก็ต่อเมื่อเป็นบุญที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเท่านั้น ซึ่งเป็นกุศลที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติกรอบรมจิตให้เบาบางหรือว่างจากกิเลสและตัณหาจึงถือกันว่ามีกำลังบุญมาก

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นการแสดงทัศนะผ่านทางเว็บไซต์เผยแพร่ธรรมะ ที่สะท้อนมุมมองถึงความเชื่อเรื่องบาปกรรมของการฆ่าตัวตายที่ต้องไปตกนรก เมื่อกลับมาเกิดแล้วก็ต้องฆ่าตัวตายอีก 500ชาติ ดังนี้

“...มนุษย์ปกติจะรักตัวเองมากที่สุด แต่ถ้าคิดฆ่าตนเองได้แสดงว่า จิตเศร้าหมองมาก ถ้าฆ่าตัวเองด้วยจิตเศร้าหมองแล้วไปอบายแน่นอน จะตีความว่า ผิดศีลข้อ 1 หรือไม่ คิดว่าไม่สำคัญ เพราะการกระทำเป็นกรรมชั่วที่ร้ายแรงกว่าทำร้ายผู้อื่นอีก เมื่อตายไป ต้องตกนรก ถ้ากลับมาเป็นมนุษย์ก็ต้องอายุสั้นและคิดฆ่าตัวตายอีกวนเวียนอย่างนี้อีก 500 ชาติ กว่ากรรมจะเบาบางลง...”

(Yafa Maiquang n.d.)

ในทัศนะสุดท้ายนั้นแสดงมุมมองต่อการฆ่าตัวตายในแนวเดียวกับเรื่องของการผิดธรรมตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญที่ภาวะจิตก่อนตาย ทั้งนี้ ในทัศนะดังกล่าวยังมีการระบุโทษหรือบาปกรรมไว้ด้วย ว่าทั้งต้องไปตกนรกและเมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ต้องฆ่าตัวตายอีก 500ชาติ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อของชาวพุทธไทยที่เกี่ยวกับบาปกรรมจากการฆ่าตัวตาย สามารถแยกออกเป็น 2 ประการคือ เรื่องของบาปกรรมต้องไปตกนรก กับเรื่องระยะเวลาในการเสวยทุกขเวทนาในนรก ในที่นี้หมายถึง ประเด็นคำถามว่าทำไมต้องเป็น “500 ชาติ” เช่น ตกนรก 500 ชาติ และการกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วต้องฆ่าตัวตายอีก 500 ชาติ

บาปกรรมของการฆ่าตัวตายว่าด้วยการตกนรกและกลับมาเกิดแล้วต้องฆ่าตัวตาย

ชาวบ้านในสังคมไทยเชื่อว่าการฆ่าตัวตายเป็นบาปกรรมทำให้ต้องตกนรกและกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วต้องฆ่าตัวตายซ้ำ ๆ อีกเป็นเวลานาน ซึ่งน่าจะมีที่มาจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพราะมีเค้าเงื่อนอยู่ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา กล่าวถึงการฆ่าตัวตายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จิตของบุคคลผู้นั้นย่อมเสวยทุกข์อย่างแรงกล้า อาจเป็นทุกข์ที่เกิดจากความพยายามของตนเองเป็นเหตุ เช่น การฆ่าตัวเอง หรือเกิดจากความพยายามของผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ซึ่งล้วนเป็นทุกข์และนำไปสู่นรก ดังปรากฏในสัมโมหวิโนทนีอรรถกถา ดังความตอนหนึ่งว่า

“ทุกข์ใด ย่อมมีแก่ตัวผู้ฆ่าตนเอง ก็ดี ผู้ประกอบความเพียรโดยการทำตัวให้เร่าร้อน ให้เร่าร้อนทั่วด้วยสามารถแห่งวัตรมือเจลกวัดรเป็นต้น ก็ดี ผู้อดอาหารและผู้ผูกแขวนตัวด้วยอำนาจความโกรธก็ดี ทุกข์นี้ เป็นทุกข์มีการพยายามของตนเป็นมูล อนึ่ง ทุกข์ใด ย่อมเกิดแก่ผู้เสวยทุกข์มีถูกฆ่าและจองจำ

เป็นต้น จากผู้อื่น ทุกข์นี้ เป็นทุกข์ที่มีการพยายามของ
ผู้อื่นเป็นมูล
ชาตินี้ เป็นวัตถุที่ตั้งแห่งทุกข์นี้แม้ทั้งหมด ด้วยประการ
ฉะนี้...หากว่า สัตว์ไม่พึงเกิดในนรกไซ้เขาก็ไม่พึงได้
ทุกข์ มีการถูกเผาไหม้ในนรกนั้น เป็นต้น ที่ใคร ๆ อด
กลับไม่ได้”

[Phra traipidok læ ‘atthakathā plāe chabap
mahā makut rāt witthayālai 2000: VbhA.
(Thai) 77/- /322 - 323]

จากข้อความดังกล่าว แสดงว่าโทษหรือบาปกรรมของการฆ่าตัวตายที่ปรากฏ
อยู่ในอรรถกถา เป็นผลมาจากความโกรธซึ่งเป็นกิเลสอย่างหนึ่งทำให้จิตเศร้าหมอง
รวมความถึงทุกข์ที่เกิดจากความพยายามของตนเองเป็นเหตุและจากความพยายาม
ของผู้อื่นเป็นเหตุด้วย หากไม่สามารถปลดปล่อยทุกข์หรือความเศร้าหมองออกจาก
จิตได้ก่อนหรือขณะสิ้นชีวิต ย่อมต้องไปสู่ นรก ซึ่งตรงกันกับในเอกกนิบาตชาดกอรรถ
กถาดังได้กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบข้อมูลที่ระบุว่า การฆ่าตัวตายแล้วต้องไปตกนรกขุมใด
ซึ่งนรกมีอยู่มากถึง 456 ขุม (Thammapricha, Phraya 1977: 140, 144) ผู้เขียนได้
ค้นคว้าในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิบาตชาดก เรื่อง เตมียชาดก [J. (Thai)
28 / 1 - 121 / 183 - 202] เนมิราชชาดกตอนพระเจ้าเนมิเสด็จไปดูนรก [J. (Thai)
28 / 452 - 502 / 246 - 260] อรรถกถามหานิบาตเรื่อง เนมิราชชาดก กัมมสันนรก
[Phra traipidok læ ‘atthakathā plāe chabap mahā makut rāt wittha-
yālai 2000: JA. (Thai) 63 / - / 239 - 280] และหนังสือที่เกี่ยวกับไตรภูมิพระ
ร่วงและอีกหลายเล่ม⁷ ซึ่งเป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องนรกและบุพกรรมที่ทำให้ต้องไป

⁷ ประกอบด้วยหนังสือต่าง ๆ ดังนี้ King Lithuania. (wrote). Angchanphen, P. (ed.). (2011). *Samut*

ตคนรก โดยทั้งหมดไม่พบการกล่าวถึงบุพกรรมของสัตว์นรกและเปรตที่มาจากกรฆ่าตัวตาย เท่าที่พบเป็นข้อมูลในคัมภีร์มหายานของทิเบตที่กล่าวไว้ว่า ผู้ฆาตกรรมตนเองทำฆาตกรรมผู้อื่น หมอที่ทอดทิ้งฆ่าคนไข้ของตนเอง ผู้จัดการทรัพย์สินมรดกที่คดโกง และผู้ปกครองที่โหดร้ายเบียดเบียนประชาชน คนเหล่านี้เมื่อตายแล้วต้องไปตกนรกในขุมที่ชื่อว่า สัตถุชีวะ พวกสัตว์นรกในขุมนี้จะถูกตัดเป็นท่อนเล็กท่อนใหญ่ แล้วก็กลับคืนชีวิตขึ้นมาเอง หมุนเวียนไปเช่นนี้จนกว่าจะสิ้นกรรม เป็นไปตามชื่อของขุมนรกที่แปลว่าคืนชีวิตขึ้นมาเอง (Yanasangwon, Somdetphra 2008: 152) ความเชื่อในคัมภีร์มหายานของทิเบตนั้นมีความใกล้เคียงกับความเชื่อของคนไทยมากทีเดียว แต่

(ต่อ) *phāp Traiphūmphrarūang 'ong phūm thang sām 'anpen thī yū khōng sat lōk* [Pictorial Book of Tribhumi by King of Sukhothai: Stories of 3 Worlds of All Creatures]. Bangkok: Thammasapha; Thammapracha, Phraya (Kaeo). (1977). *Traiphūm lōk winitchai. chabap thī sōng* [Tribhumi Lokawinichaikatha Volume 2]. Bangkok: Fine Arts Department; Phromkhunaphon, Phra (P.A. Prayutto). (2012). *Phatthanā sangkhom Thai dūai khwāmrū khaochai traiphūm (Phim khrang thī sip'et)* [Developing Thai society with a thorough knowledge and understanding of the Three Planes (11th ed.)]. Bangkok: Plan Printing Co., Ltd; Sisutthisophon, Phra (Wilat Yanawaro). (1970). *Wannakam Thai rūang Phūmwilāsini* [Thai Literature of Phumiwilasini]. Bangkok: Bangkok Bank Company Limited; Phrommoli, Phra (Wilat Yanawaro). (1998). Kamthīpnī lem nung [Kammathipani Volume 1]. Bangkok: Dokya Printing; Chuthong, M. (1965). *Mālai thēpnīyāi dīkā mālai thēwa sūt* [Malai Myths, Tika, Malai Dhevasutra]. Bangkok: Prachan Witthaya Printing; Phutthakhosa, Phra. (2013). *'Atthakathā phāsā Thai phra suttantapidok khut-hathok niyāi pēta waitu chabap mahāwitthayālai mahā chulā long kōn Na rāt witthayālai* [Exegesis in Thai Language, Suttantapitaka, Khunthokaniyai, Petawatthu by Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai]. Bangkok: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House; Siriwongworawat, S. & Phaibunwangcharoen P. (et al.). (1999). *Samut phāp traiphūm chabap Krung Sīyutthayā - chabap Krung Thon Burī* [Pictorial Book of Tribhumi, Ayutthaya Version - Thonburi Province]. Bangkok: Document and Archive Review Committee of the Board of the Administration of the Ceremony to Celebrate King Rama IX's 60th Birthday Anniversary, 5th December 1999.

ความเชื่อของคนไทยเชื่อกันว่าบาปกรรมที่ฆ่าตัวตายต้องไปตกโลกนรก⁸ แต่เท่าที่ได้สืบค้นดูจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และหนังสือที่ศึกษาเกี่ยวกับไตรภูมิพระร่วง ไม่พบการระบุพฤติกรรมของสัตว์นรกในโลกนรกที่ว่ามาจากการฆ่าตัวตาย มีแต่ระบุว่าเหตุที่ต้องมาฆ่าตัวตายในมนุษยภูมินั้นเพราะเป็นผลกรรมมาจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอยู่เป็นประจำ [Phra traipidok læ ‘atthakathā plāe chabap mahā makut rāt witthayālai 2000: SA. (Thai) 31/-/233] ส่วนในเรื่องเล่าของหลวงพ่ोजรัญญ์นั้น วิทยุญาณในเรื่องเล่าที่น่าจะเข้าลักษณะของการเป็นเปรต อนึ่ง ในหนังสือไตรภูมิโลกวินิจยกถา ได้กล่าวถึงสัตว์นรกที่เคยทำกรรมหนักไว้ว่าเมื่อพ้นไปจากนรกหนึ่งแล้ว ต้องเวียนไปตกนรกขุมที่สูงขึ้นไป จากนั้นต้องไปเกิดเป็นเปรต เป็นสัตว์เดรัจฉาน เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ต้องเป็นคนอายุสั้น ชีโรคร เป็นคนอุบาทว์จัญไร ไร้อภัยภัยด้วยบาปกรรมที่ติดตัวมา [Thammapricha, Phraya 1977: 120]

ฉะนั้น บาปกรรมจากการฆ่าตัวตายแล้วต้องไปตกนรก และความเชื่อเรื่องบาปกรรมที่ว่าต้องกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วต้องฆ่าตัวตายซ้ำอีก นั้นน่าจะมีรากเหง้าของความเชื่อมาจากคัมภีร์ชั้นอรรถกถาต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว รวมถึงในวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเรื่องไตรภูมิพระร่วงซึ่งแพร่หลายอยู่ในสังคมไทย ด้วยเหตุของจิตก่อนตายเศร้าหมองเพราะมีกิเลสและตัณหาครอบงำอยู่ โดยยึดเอาผลกรรมจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตมาเป็นบาปกรรมของการฆ่าตัวตาย ทั้งนี้ได้ยกมาแบบครบชุดทุกชั้นตอนกล่าวคือ ตายไปต้องตกนรก จากนั้นไปเกิดเป็นเปรต เป็นสัตว์เดรัจฉาน เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์จะต้องอายุสั้นและฆ่าตัวตาย

⁸ เช่นในบทความเรื่อง “นรกภูมิ” (Narokphūm 2017) ที่มีการระบุว่า ฆ่าตัวตายต้องไปตกนรกขุมโลกันต์ และใน ธ. ธรรมรักษ์ “เรื่องเล่าจากหลวงพ่ोजรัญญ์ เรื่องกรรมของคนจีนที่ฆ่าตัวตาย” (Tor-thammarak 2012) เป็นต้น.

บาปกรรมของการฆ่าตัวตาย ว่าด้วยระยะเวลาของการชดใช้กรรม “500 ชาติ”

ความเชื่อเรื่องบาปกรรมจากการฆ่าตัวตาย มีทั้งต้องไปตกนรกแต่กระนั้นก็ยังไม่มีหมดกรรม ยังมีเศษกรรมติดตัวอยู่อีก เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ยังคงฆ่าตัวตายอีก 500 ชาติ ในประเด็นนี้มีคำถามว่า ทำไมต้องเป็น “500 ชาติ”

มีข้อสังเกตว่าคนไทยนั้นผูกพันกับจำนวน “500” เช่นปรากฏคำว่า “โจรห้าร้อย” “ไอ้ห้าร้อย” “เด็กห้าร้อย” “มารยาหญิงห้าร้อยเล่มเกวียน” หรือแม้แต่ในคำสาบานก็ยังมีคำว่า “ห้าร้อย” เข้ามา เช่น “ถ้า . . . ให้ตกนรก / ให้ฟ้าผ่าตายห้าร้อยชาติ” เป็นต้น ในความหมายของคำว่า “ห้าร้อย” จึงมิได้หมายถึงปริมาณ 500 ที่แน่นอนตามระบบตัวเลข แต่เป็นสำนวนในภาษาไทยที่มีความหมายว่าเป็นจำนวนมาก (Chaokūai sai nom 2011)

ที่มาของจำนวน “500 ชาติ” นั้นก็น่าจะมีที่มาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณคดีสำคัญทางพระพุทธศาสนาของไทย เช่น ไตรภูมิกถา (King Lithuania 1960: 15; Thammapricha, Phraya 1977: 174) ยกตัวอย่างเช่น บาปกรรมจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การปล้นฆ่า โจรกรรม จะต้องไปตกนรกในขุมที่ชื่อว่า สัญชีพนรก หรือบางแห่งเขียนว่า สัญชีวะ ที่มีเวลาเริ่มต้นตั้งแต่ 500 ปีขึ้นไป ซึ่งในเวลา 1 วัน 1 คืนในนรกนั้นนานเท่ากับ 9 ล้านปีในเมืองมนุษย์ ซึ่งนับว่ายาวนานมาก

ในอรรถกถาเวสาลีสูตร [Phra traipidok læ ‘atthakathā plā chabap mahā makut rāt witthayālai 2000: SA. (Thai) 31 / 5 / 2 / 228 - 230] เป็นอรรถกถาขยายความพระสูตรที่ชื่อว่าเวสาลีสูตร กล่าวถึงเหตุการณ์ของพระภิกษุเมืองเวสาลี ได้ทำการฆ่าตัวตายมากถึง 500 ศพ⁹ หรือแม้แต่จำนวนนิทานชาดก ที่มัก

⁹ ทั้งที่ในพระไตรปิฎก ในพระสูตรที่ชื่อว่า เวสาลีสูตร [S. (Thai) 19 / 985 / 464] และในคัมภีร์วินัยปิฎก มหาวีถังค์ [Vin. (Thai) 1 / 163 / 135] ระบุจำนวนพระภิกษุที่ฆ่าตัวตายไว้ที่ 10, 20, 30 และสูงสุดอยู่ที่ 60 ศพ เท่านั้น.

นิยมเรียกกันว่า นิทานชาดก 500 ชาดก ทั้งที่ความจริงมีนิทานชาดก 547 เรื่อง แต่นิยมเรียกกันว่า “นิทานชาดกห้าร้อยชาดก” หรือ “พระเจ้าห้าร้อยชาดก” เป็นต้น โดยจำนวน 500 นี้ ยังปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาธรรมบท ที่กล่าวถึงเลขจำนวน 500 นี้ก็เป็นจำนวนหลายครั้งหลายครา ฉะนั้น คำว่า “ตกนรก 500 ชาดก” จึงน่าจะเป็นสำนวนไทยที่หมายถึงการตกนรกเป็นเวลานาน แต่ไม่ได้มีกำหนดอย่างแน่นอนตายตัวว่าต้องเป็น 500 ตามจำนวนของระบบตัวเลข¹⁰

ดังนั้น การฆ่าตัวตายแล้วต้องตกนรกหรือไปทุกคติภูมินั้นเป็นความเชื่อของชาวพุทธไทย ตามหลักของพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อภาวะจิตก่อนตายที่มีความเศร้าหมอง แต่ถ้าจิตไม่มีความเศร้าหมองก็ย่อมมีสุคติภูมิเป็นที่ไป ในหลักฐานประเภทคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา รวมถึงในไตรภูมิพระร่วง มีเพียงการระบุว่าหากจิตก่อนตายเศร้าหมองก็มีทุกคติ (เช่น อบายภูมิหรือนรก) เป็นที่ไป แต่ไม่มีการระบุไว้อย่างแน่ชัดว่าต้องไปตกนรกที่ขุมใด ในความเชื่อของชาวพุทธไทยมีระบุชื่อขุมนรกว่าเป็นโลกันตนรก ซึ่งเป็นนรกขุมใหญ่และต้องเป็นผู้กระทำความหนักมาก เช่น เป็นผู้มิจฉาปฏิภูมิจิตไม่เชื่อในบาป บุญและพระรัตนตรัยว่ามีอยู่จริง ฆ่าสัตว์เป็นประจำ ฆ่าบิดา ฆ่ามารดา ฆ่าพระอรหันต์ ยุสงฆ์ให้แตกแยก เป็นต้น เป็นนรกขุมที่ไม่มีแสงสว่างแม้แต่สักน้อย ไม่สามารถมองเห็นพระอาทิตย์และพระจันทร์ เพราะอยู่นอกขอบจักรวาล เว้นแต่ในเวลาทีพระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์ ประสูติ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระปฐมเทศนาและเสด็จดับขันธปรินิพพาน

¹⁰ ในหนังสือไตรภูมิโลกวินิจฉยภคามีกล่าวถึงเวลาที่สัตว์ต้องลงไปทนทุกขเวทนาในนรกนั้นว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง สัตว์ที่บาปน้อยนั้นอาจอยู่ในนรกเพียงแค่วันหนึ่ง พักหนึ่ง วันหนึ่ง เดือนหนึ่ง ก็ได้พ้นทุกข์ขึ้นมา ที่บาปมากก็จะได้รับทุกขเวทนาในนรกเป็นเวลานานกว่า อาจเป็นปีหนึ่ง สองปี หรือเป็นร้อย ๆ ปีก็ได้ จะอยู่นานมากแค่ไหนขึ้นอยู่กับบาปกรรมของสัตว์นั้นทำไว้ มิได้มีการกำหนดเวลาที่ตายตัวแต่อย่างไร [Thammapricha, Phraya 1977: 149].

สัตว์นรกเหล่านั้นจึงได้เห็นแสงสว่างเพียงวาบเดียว ทั้งยังมีแต่ความหนาวเย็นและหิวโหยสุดประมาณ [King Lithuania 2011: 18 - 19; Phrommoli, Phra 1998: 570 - 573] ความเชื่อเรื่องฆ่าตัวตายแล้วต้องไปตกโลกกันตนรก (ทั้งที่ไม่มีระบุในคัมภีร์และวรรณคดีทางพระพุทธศาสนา) นั้นย่อมส่งผลในทางสังคมโดยเปรียบเทียบมาตรฐานในการควบคุมสังคมอย่างหนึ่ง ช่วยทำให้ผู้คนเกรงกลัวในบาปกรรมจึงมีความระงับยับยั้งใจก่อนที่จะฆ่าตัวตาย โดยสังคมไทยเลือกให้ความสำคัญต่อจิตที่มีดีหรือจิตก่อนตายที่มีความเศร้าหมอง มีจุดเน้นที่โทษของจิตเศร้าหมองตามคำสอนในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปกป้องคนในสังคมให้คิดสั้นโดยง่าย

ทัศนะของพระพุทธเจ้าต่อการฆ่าตัวตาย

ในสมัยพุทธกาลนั้นมีเหตุการณ์ของพระภิกษุฆ่าตัวตาย โดยมีทั้งเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงตำหนิและมีได้ทรงตำหนิ ดังจะแยกกล่าวเป็นสองกรณี ดังนี้

1. กรณีพระภิกษุฆ่าตัวตายแล้วพระพุทธเจ้ามิได้ทรงตำหนิ

ในพระไตรปิฎกปรากฏเรื่องการฆ่าตัวตายของพระภิกษุอยู่ในส่วนของพระสูตรต้นตปิฎก มีพระสูตรที่กล่าวถึงการฆ่าตัวตายของพระภิกษุอยู่ไม่มากนัก แต่มีลักษณะเดียวกันคือ พระภิกษุเกิดอาพาธอย่างรุนแรง ได้รับทุกขเวทนาอย่างยากที่จะทานทนได้จึงฆ่าตัวตายด้วยศัสตรา แต่พระภิกษุทุกรูปในพระสูตรที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ได้ยกทุกขเวทนาบ้าง ความกลัวบ้างขึ้นเป็นอารมณ์วิปัสสนาจนบรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกับการสิ้นใจเหมือนกันทุกรูป ดังปรากฏเรื่องราวต่อไปนี้

ในโคธิกสูตร กล่าวถึงพระโคธิกะฆ่าตัวตาย โดยพระพุทธเจ้าตรัสในลักษณะรับรองว่าไม่ผิด ดังนี้ “นักปราชญ์นั้นคือโคธิกะกุลบุตร ได้ถอนตัณหาพร้อมด้วยรากปรินิพพานแล้ว” [S. (Thai) 15 / 159 / 207]

ในพระสูตรที่ชื่อว่า วักกสิสูตร กล่าวถึงการฆ่าตัวตายของพระวักกสิเนื่องจากเกิดอาพาธอย่างรุนแรงเช่นกัน พระพุทธเจ้าตรัสถึงการตายของพระภิกษุวักกสิไว้ก่อน

ล่วงหน้าโดยรับรองว่าเป็นการตายที่ไม่เลวทรามต่ำช้า ดังความตอนหนึ่งว่า “...อย่ากลัวเลยวักกลี ความตายอันไม่ต่ำช้าจักมีแก่เธอ การทำกาละ (ตาย) จะไม่เลวทราม” [S. (Thai) 17 / 87 / 161]

ในอีกพระสูตรหนึ่งคือ ฉันทโนวาทสูตร กล่าวถึงพระฉันทะที่มีอาพาธหนักมีความเจ็บปวดอย่างสุดจะทนทานได้ จึงได้ใช้ศัสตราตัดก้านคอตนเอง แล้วเกิดความกลัวจึงได้ใช้ความกลัวนั้นเป็นอารมณ์วิปัสสนาจนบรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกับสิ้นใจในเหตุการณ์นี้ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“...เรากล่าวถึงภิกษุที่ละกายนี้เข้าถือกายอื่น ว่ามีตระกูลที่ตนพึงเข้าไปอาศัย’ ตระกูลนั้นไม่มีสำหรับฉันทนภิกษุ ฉันทนภิกษุนำศีลธรรมมาจึงไม่ควรถูกติเตียน”¹¹

[M. (Thai) 14 / 394 / 446 - 447]

การฆ่าตัวตายของพระภิกษุทั้ง 3 กรณีดังกล่าว พระพุทธเจ้ามิได้ทรงตำหนิ ไม่มีการระบุโทษของการฆ่าตัวตายไว้ทั้ง 3 กรณี เหตุเพราะพระภิกษุทั้ง 3 รูป ได้ยกความเจ็บปวดบ้าง ความกลัวบ้าง ขึ้นเป็นอารมณ์วิปัสสนาจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์พร้อมกับสิ้นใจ ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์แบบดับกิเลสและชีวิตดับพร้อมกัน เรียกว่าชีวิตสมสึสี¹² เมื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้วจึงไม่มีทั้งบุญกรรมและบาปกรรมใด ๆ ติดไปกับจิตของท่านได้อีก

¹¹ อนึ่ง ในเชิงอรรถของพระไตรปิฎกได้อธิบายคำว่า นำศีลธรรมมา หมายถึง การนำศีลธรรมมาฆ่าตัวตาย [M. (Thai) 14 / 394 / 446].

¹² ข้อความส่วนนี้เป็นเพิ่มเติมตามคำอธิบายของท่านผู้ประเมินบทความท่านหนึ่ง ผู้เขียนขอแสดงความขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้.

ดังนั้น การที่พระพุทธเจ้ามิได้ทรงตำหนิการฆ่าตัวตายของพระภิกษุใน 3 กรณีนี้ จึงแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อจิตก่อนตายโดยต้องเป็นจิตผ่องใสหรือจิตที่สว่างปราศจากมลทินแห่งกิเลสและตัณหา โดยมีได้ให้ความสำคัญต่อวิธีการและความตายที่เกิดขึ้น ซึ่งทำที่ของพระพุทธเจ้าคือมิได้ทรงตำหนิต่อกรณีการฆ่าตัวตายของพระภิกษุทั้ง 3 รูปนี้ สอดคล้องกับพุทธกิจตลอด 45 พรรษาของพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนพุทธสาวกและสาธุชนมาทั้งหมดก็เพื่อให้มีจิตผ่องใสปราศจากมลทินแห่งกิเลสและตัณหา พระพุทธเจ้าจึงมิได้ทรงตำหนิแต่อย่างใดต่อพระภิกษุที่บรรลุปะเป็นพระอรหันต์พร้อมกับการสิ้นชีวิตแม้ว่าจะใช้วิธีการฆ่าตัวตายก็ตาม

2. กรณีพระภิกษุฆ่าตัวตายแล้วพระพุทธเจ้าทรงตำหนิ

เรื่องนี้มีปรากฏอยู่ในส่วนของพระวินัยปิฎก กล่าวถึงเหตุการณ์ของพระภิกษุเมืองเวสาลี [มีกล่าวถึงเรื่องนี้อีกในพระสุตตันตปิฎก เวสาลีสูตร: S. (Thai) 19 / 985 / 464] ได้พากันฆ่าตัวตาย¹³ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าทรงสอนการเจริญสุกัมมัญฐาน ทำให้พระภิกษุเกิดความรังเกียจในร่างกายของตนเอง จึงทำการฆ่าตัวตายเองบ้าง ให้เพื่อนพระภิกษุฆ่าตัวเองบ้าง ดิตสินบนหรือบอกวานให้คนที่มิได้เป็นพระภิกษุฆ่าตนเองบ้าง ในอรรถกถาเวสาลีสูตรได้กล่าวถึงกรรมเก่าของพระภิกษุเหล่านั้นในอดีตชาติ ที่เกิดเป็นนายพรานเนื้อและได้กระทำปาณาติบาตต่อสัตว์ในป่าใหญ่มาตลอดชีวิต เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดในนรก แต่ด้วยกุศลกรรมบางประการทำให้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และได้บรรพชาอุปสมบท แต่ด้วยอกุศลกรรมจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนั้นยังให้ผลไม่เสร็จ จึงทำให้พระภิกษุทั้ง 500 รูป ต้องมาฆ่าตัวตาย

¹³ ในอรรถกถาเวสาลีสูตร ระบุว่ามิมีจำนวนพระภิกษุฆ่าตัวตายมากถึง 500 ศพ [Phra traipidok læ 'atthakathā plæ chabap mahā makut rāt witthayālai 2000: SA. (Thai) 31 / - / 228 - 230].

และให้ผู้อื่นฆ่า โดยไม่มีอำนาจใดมาขัดขวางได้ พระภิกษุเหล่านั้นมีทั้งที่เป็นปุถุชน พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ในกรณีของพระที่บรรลุนิพพานเป็นอริยบุคคลนั้นมีคดีที่แน่นอนแล้ว¹⁴ ส่วนที่เป็นปุถุชนนั้นมีคดีไม่แน่นอน [Phra traipidok læ ‘atthakathā plæ chabap mahā makut rāt witthayālai 2000: SA. (Thai) 31 / - /233]

อนึ่ง การกล่าวถึงการฆ่าตัวตายว่าเป็นกรรมที่มาจากการทำปาณาติบาตกรรมตามที่ปรากฏในอรรถกถาเวสาลีสูตรนั้น มีความสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันกับในเนมิราชชาดก (ในมหานิบาตชาดก สุตตันตปิฎก) รวมทั้งในสัมโมหวิโนทนีอรรถกถาและวรรณคดีพระพุทธศาสนาเรื่องไตรภูมิพระร่วง ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

หลังเกิดเหตุการณ์ขึ้นแล้ว พระพุทธเจ้าเสด็จออกจากที่หลีกเร้น เมื่อทรงทราบเรื่อง ทรงให้ประชุมพระสงฆ์ในเมืองเวสาลีทั้งหมด ทรงกล่าวเตือนพระภิกษุในกรณีนี้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุเหล่านั้น ไม่สมควร
ไม่คล้อยตาม ไม่เหมาะสม ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้
ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุเหล่านั้น จึงฆ่าตัวตายเองบ้าง ใช้กัน
และให้ฆ่าบ้าง บางกลุ่มพากันเข้าไปหาตาเถรมลลันชิต
กะ บอกว่า ‘ขอโอกาสหน่อยเถิด ท่านช่วยฆ่าพวก
อาตมาทีเถิด บาตรและจีวรนี้จักเป็นของท่าน’ บ้างแล้ว

¹⁴ ในอุทกุปมาสูตรระบุถึงพระอริยบุคคลว่ามีคดีแน่นอนแล้วได้แก่ พระโสดาบัน (ผู้แรกถึงกระแสธรรม) ซึ่งเป็นผู้มาสู่กามภพอีกไม่เกิน 7 ครั้ง พระสกทาคามี (ผู้มาสู่กามภพอีกครั้งเดียว) พระอนาคามี (ผู้ไม่มาสู่กามภพอีก) และพระอรหันต์ (ผู้ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ) [A. (Thai) 23 / 15 / 21 - 22] ส่วนปุถุชนนั้นมีคดีไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับที่จิตก่อนตายว่ามีสภาพเป็นอย่างไร รวมถึงกรรมที่ได้กระทำไว้ด้วย.

ภิกษุทั้งหลาย การกระทำอย่างนี้ มิได้ทำคนที่ยังไม่
เลื่อมใสให้เลื่อมใส...”

[Vin. (Thai) 1 / 166 / 139]

ในกาลครั้งนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนการเจริญสติด้วยวิธีอานาปานสติให้แก่
พระภิกษุ และทรงตั้งบัญญัติสิกขาบทว่า “ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือ
แสวงหาคัสตรา อันจะพรากกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาส
มิได้” [Vin. (Thai) 1 / 167 / 139]

ในพระพุทธพจน์ที่ว่า “จงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาคัสตรา อัน
จะพรากกายมนุษย์นั้น...” สิ่งที่ชัดเจนคือ หมายถึง การฆ่าผู้อื่นนั้นแน่นอน หากแต่จะ
หมายถึงการฆ่าตัวเองด้วยหรือไม่นั้นยังไม่ชัดเจน ต้องไปพิจารณาในส่วนของพระวินัย
ที่ได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีพระภิกษุพยายามฆ่าตัวตาย แต่ไม่ตายนั้นให้ “ต้องอาบัติทุก
กฏ” อันเป็นอาบัติอย่างเบา แต่ไม่มีการปรับอาบัติพระที่ฆ่าตัวตายได้สำเร็จ เพราะ
การตายทำให้สภาพการเป็นพระภิกษุนั้นสิ้นสุดไปแล้ว จึงไม่ปรากฏว่าพระพุทธเจ้า
ทรงปรับอาบัติแก่พระภิกษุที่ฆ่าตัวตายสำเร็จแล้ว (Hansa, Phramaha 2014: 809,
824)¹⁵ ฉะนั้น พระพุทธพจน์ดังกล่าวจึงควรหมายถึง การฆ่าผู้อื่น มิได้หมายถึงการฆ่า
ตนเอง ซึ่งตรงจุดนี้เองที่ทำให้เข้าใจในวินัยฉัยของพระภิกษุจากรายถึงคำว่า “ปาณสัณ
ญิตา” ที่รู้ว่าสัตว์มีชีวิต โดยหมายถึงบุคคล (สัตว์) อื่นที่มีใจตนเอง

---

¹⁵ โดยสังเคราะห์มาจากมหาวิภังค์อรรถกถาในพระวินัยปิฎก และพระไตรปิฎกฉบับมหาวิถิตถารนัย
5,000 กัณฑ์ อนึ่ง ในเชิงอรรถของพระไตรปิฎกได้อธิบายคำว่า นำคัสตรา มา หมายถึง การนำ
คัสตราฆ่าตัวตาย [M. (Thai) 14 / 394 / 446].

จากกรณีการฆ่าตัวตายของพระภิกษุ ทั้งกรณีที่พระพุทเจ้าทรงตำหนิและมิได้ทรงตำหนิ รวมถึงการบัญญัติพระวินัยอันเนื่องจากการฆ่าตัวตายของพระภิกษุ สามารถสรุปได้ว่า

1) พระพุทเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อภาวะจิตก่อนตายมากกว่าการกระทำ (หรือวิธีการ) และความตาย ข้อสังเกตคือ ในกรณีพระภิกษุที่ฆ่าตัวตายสามารถนำความเจ็บปวดหรือความกล้านั้นขึ้นตั้งเป็นอารมณ์พระกัมมัฏฐานแล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์ พระพุทเจ้ามิได้ทรงตำหนิในวิธีการคือการฆ่าตัวตายนั่นเลย แสดงว่าพระพุทเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อจิตที่ผ่องใสปราศจากมลทินแห่งกิเลสและตัณหาแล้วโดยมิได้ให้ความสำคัญต่อวิธีการและความตาย ถึงแม้ว่าจะเป็นการกระทำของตนเองก็ตาม

2) ข้อตำหนิของพระพุทเจ้าต่อกรณีการฆ่าตัวตายของพระภิกษุเมื่อเวลาสี่ที่ฆ่าตัวตายพร้อมกันเป็นจำนวนมากนั้น เป็นการตำหนิขั้นรุนแรงเพราะการกระทำเช่นนั้นก่อให้เกิดผลเสียหายในเชิงสังคมต่อคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ด้วยไม่ใช่กิจของพระสงฆ์ ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป ไม่คล้อยตามหลักคำสอนของพระพุทเจ้า และไม่เข้าไปเพื่อสร้างศรัทธาให้เลื่อมใสทั้งผู้ที่ศรัทธาแล้วและยังมิได้ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา โดยมีได้ตำหนิในวิธีการคือการฆ่าตัวตาย หรือความตายที่เกิดขึ้น

3) พระพุทเจ้าไม่ทรงรังเกียจความตายที่เกิดขึ้นจากการฆ่าตัวตาย หากเป็นความตายด้วยจิตผ่องใสปราศจากมลทินแห่งกิเลสและตัณหาแล้ว พระพุทเจ้าทรงรับรองว่าเป็นความตายที่ไม่ตำหนิ เพราะไม่มีชาติภพให้สืบต่ออีกแล้ว

4) การบัญญัติพระวินัยกำหนดโทษพระภิกษุที่พยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่ตายนั้น ให้ต้องอาบัติทุกกฏ ถึงแม้ว่าเป็นอาบัติอย่างเบาแต่ก็แสดงว่าพระพุทเจ้ามิได้ทรงสนับสนุนการฆ่าตัวตาย แต่ก็มีได้ทรงให้ความสำคัญว่าเป็นเรื่องใหญ่ โดยทัตชนะของพระพุทเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อสภาวะจิตก่อนตายที่หมดกิเลสและตัณหามากกว่า “การกระทำ / วิธีการ” และ “ความตาย”

ความย้อนแย้งของการฆ่าตัวตายในทัศนะด้านวิชาการ

ด้านความเชื่อ และด้านพุทธทัศนะ

องค์ประกอบสำคัญของการฆ่าตัวตายในแนวทางพระพุทธศาสนาตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นมี 3 ประการคือ 1) เป็นเจตนาของผู้ที่ฆ่าตัวตาย 2) มีกระทำการให้ถึงความตายด้วยตนเอง และ 3) มีความตายของผู้ที่ฆ่าตัวตายนั้นเกิดขึ้น เจตนาอันนี้ถือว่ามี ความสำคัญมากที่สุดเพราะเกี่ยวข้องกับจิต ส่วน “การกระทำ” และ “ความตาย” นั้นเกี่ยวข้องกับกาย พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเรื่องของจิตมากกว่าเรื่องของกาย ในทัศนะของพระพุทธเจ้าต่อกรณีการฆ่าตัวตายของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลทั้งจาก กรณีที่ทรงดำหนิและมิได้ทรงดำหนิ ล้วนแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อสภาวะ จิตก่อนตายหรือเจตนาในการตายมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ใน 3 ประการนั้น พระพุทธเจ้า มิได้ทรงดำหนิถ้าเป็นการทิ้งกายปัจจุบันโดยไม่มีเจตนาแสวงหากายอื่นต่อไป ขณะเดียวกันยังทรงรับรองว่าเป็นความตายที่ไม่ต่ำทรมานอีกด้วย พระพุทธเจ้าทรง ดำหนิการฆ่าตัวตายของพระภิกษุเมืองเวสาลี ซึ่งมีทั้งพระภิกษุที่เป็นพระอรหันต์บุคคล และปุถุชน เป็นการดำหนิว่าการฆ่าตัวตายนั้นไม่ใช่กิจของพระสงฆ์ ไม่เหมาะสม ไม่ คล้อยตามและไม่สร้างศรัทธาต่อสาธุชนและผู้ที่ยังไม่เลื่อมใสพระพุทธศาสนา สิ่ง เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของพระพุทธเจ้าต่อเรื่องการฆ่าตัวตาย จำแนกได้ 2 ประการคือ 1) ให้ความสำคัญต่อจิตก่อนตายที่ผ่องใสปราศจากซึ่งกิเลสและตัณหา และ 2) ให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดย พระพุทธเจ้าทรงมองว่าการฆ่าตัวตายของพระภิกษุนั้นไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อผู้ยังไม่ได้ ศรัทธาและแม้แต่ผู้มีศรัทธาแล้วต่อพระพุทธศาสนาก็อาจเสื่อมถอยลงได้ ซึ่งถือเป็น การให้ความสำคัญในมิติทางสังคม การปรับอภิปัตถ์แก่พระสงฆ์ที่พยายามฆ่าตัวตายแต่ ยังไม่ตาย แสดงว่าพระพุทธเจ้ามิได้ทรงสนับสนุนให้มีการฆ่าตัวตาย ในขณะเดียวกัน ยังช่วยป้องกันการฆ่าตัวตายของพระภิกษุอีกด้วยเนื่องจากเกรงต่อการทำผิดพระวินัย ซึ่งพระสงฆ์ย่อมเป็นแบบอย่างของความประพฤติที่ดีต่อสาธุชนในสังคมในทุกยุคทุก

สมัย การดำเนินของพระพุทธเจ้าและการบัญญัติสิกขาบทด้วยการปรับอาบัติต่อพระภิกษุที่พยายามฆ่าตัวตาย ย่อมส่งผลในทางสังคมทั้งในสังคมบรรพชิตและคฤหัสถ์ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการฆ่าตัวตายได้โดยง่าย

ในส่วนที่เป็นความเชื่อของคนไทยต่อกรณีการฆ่าตัวตาย โดยกล่าวถึงบาปกรรมที่ต้องไปตกนรก เมื่อกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็ต้องฆ่าตัวตายอีก 500ชาติ ซึ่งน่าจะมีที่มาจากอรรถกถา เช่น สัมโมหวิโนทนีอรรถกถา เอกกนิบาตชาดกอรรถกถา อรรถกถาเวสาลีสูตร และวรรณคดีทางพระพุทธศาสนาเรื่องไตรภูมิพระร่วง ซึ่งทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถานั้นน่าจะเป็นต้นธารความรู้ในการพระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วงของพญาลิไท การระบุบาปกรรมของผู้ที่ฆ่าตัวตายว่าตายแล้วต้องตกนรก เป็นผลจากการให้ความสำคัญต่อภาวะจิตก่อนตายที่มีความเศร้าหมองจากการเผชิญปัญหาในชีวิต มีความทุกข์อย่างรุนแรงจึงฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาแห่งทุกข์นั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าจิตของผู้ฆ่าตัวตายนั้นเต็มไปด้วยกิเลสซึ่งพระอรรถกถาจารย์วินิจฉัยว่าเป็นความโกรธ และการฆ่าตัวตายยังสะท้อนถึงเจตนาว่าเป็นวิฆาตัตถหา ส่วนการเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วต้องฆ่าตัวตายนั้นเป็นผลของบาปกรรมจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตอยู่เป็นประจำในอดีตชาติ ในประเด็นเรื่องจำนวนเวลาของการชดใช้กรรม 500 ชาติ นั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมากหรือปริมาณที่มาก ความเชื่อในสังคมไทยเรื่องการฆ่าตัวตายแล้วต้องตกนรกและการกลับมาเกิดเป็นมนุษย์แล้วต้องฆ่าตัวตายอีก 500 ชาติ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อสภาวะจิตก่อนตายที่มีความเศร้าหมอง และการกำหนดบาปกรรมของการฆ่าตัวตายไว้อย่างรุนแรงว่าต้องตกโลกันตนรก นั้นเป็นเสมือนมาตรการควบคุมอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเกรงกลัวต่อบาปกรรมนั้น จึงถือเป็นการควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งโดยช่วยป้องกันมิให้คนคิดฆ่าตัวตายได้โดยง่าย ความเชื่อเรื่องการฆ่าตัวตายของคนในสังคมไทยกับทัศนะของพระพุทธเจ้าต่อกรณีการฆ่าตัวตาย นั้นมีโครงสร้างเหมือนกันใน 2 ประการ คือ 1) ให้ความสำคัญต่อสภาวะจิตก่อนตาย และ 2) ให้ความสำคัญในทางสังคม เพียงแต่ใน

ทัศนะของพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อจิตก่อนตายที่ผ่องใสปราศจากกิเลสและตัณหา อาจเรียกได้ว่าเป็นจิตที่สว่าง และการคำนึงถึงความมั่นคงของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่จะได้ตั้งมั่นในศรัทธาของประชาชน ส่วนความเชื่อในสังคมของชาวพุทธไทยให้ความสำคัญต่อสภาวะจิตก่อนตายที่มีความเศร้าหมอง อาจเรียกได้ว่าเป็นจิตที่มีมืดที่ส่งผลด้านร้ายเป็นบาปกรรม ความเชื่อที่ว่า การฆ่าตัวตายแล้วต้องไปตกนรกนั้นเปรียบเสมือนเป็นบทลงโทษที่หนักหนาสาหัสจึงส่งผลให้คนเกรงกลัวไม่กล้าคิดฆ่าตัวตายได้โดยง่าย เป็นดังมาตรการปกป้องทางสังคมมิให้ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลไปกับอารมณ์ชั่ววูบได้บ้างไม่มากนักน้อย

ในทัศนะทางวิชาการต่อการฆ่าตัวตาย พบว่า การฆ่าตัวตายไม่เป็นปามาติบาตเพราะขาดองค์ประกอบของปาณสัณญิตา ที่หมายถึงการรู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิตโดยต้องเป็นสัตว์อื่นที่มีใจตนเอง ซึ่งเป็นการวินิจฉัยของพระภิกษุจารย์ที่มีความสอดคล้องกับการบัญญัติสิกขาบทของพระพุทธเจ้า

เมื่อศึกษาเรื่องการฆ่าตัวตายในแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงพบความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน โดยเฉพาะกับคำสอนและท่าทีของพระพุทธเจ้าต่อกรณีการฆ่าตัวตาย นั้นเป็นการให้ความสำคัญต่อสภาวะจิตก่อนตายที่ต้องเป็นจิตผ่องใส ส่วนความยั่งยืนแย้งของการฆ่าตัวตายนั้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเป็นการศึกษาเรื่องการฆ่าตัวตายเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น เพราะทัศนะในแต่ละด้านมีจุดมุ่งเน้นแห่งการพิจารณาต่างกัน แนวทางของพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อจิตที่ผ่องใสปราศจากมลทินแห่งกิเลสตัณหา ส่วนด้านความเชื่อให้ความสำคัญที่บาปกรรมของจิตที่มีมืดเพื่อปกป้องผู้คนในสังคมให้เกรงกลัวต่อบาปกรรม ส่วนทัศนะทางวิชาการมุ่งพิจารณาในกรอบความหมายของศีลและธรรม อย่างไรก็ตาม การพิจารณาด้านความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทยกับทัศนะของพระพุทธเจ้าต่อการฆ่าตัวตาย อยู่ในขอบเขตของการผิดธรรมและการปกป้องทางสังคม ฉะนั้น การศึกษากรณีการฆ่าตัวตายจึงควรศึกษาให้ครอบคลุมทุกมิติทั้งในด้านของศีล ธรรม

และผลกระทบทางสังคม เพื่อป้องกันมิให้เกิดเป็นความขัดแย้งกันเองขึ้นได้และเพื่อประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการ ความเข้าใจธรรมในด้านสัมมาปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาและมิติทางสังคมเพื่อการป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตาย

บทสรุป

การฆ่าตัวตายเป็นวิธีการที่ไม่เข้าลักษณะของการผิดศีลข้อปาณาติบาตแต่มีลักษณะของการผิดธรรม ที่ทำให้เกิดเป็นบาปกรรมขึ้นแน่นอนเพราะแสดงถึงเจตนาที่มีทั้งกิเลส (ความโกรธ) และวิภวตัณหา ในกรณีของพระอรหันต์นั้นท่านมีจิตก่อนตาย (หรือขณะตาย) ผ่องใสเนื่องจากได้เปลื้องหมดแล้วซึ่งมลทินแห่งกิเลสและตัณหา ทั้งบุญกรรมและบาปกรรมจึงไม่สามารถติดไปกับจิตของท่านได้ ส่วนพระอริยบุคคลในกลุ่มของพระโสดาบัน พระสกทาคามีและพระอนาคามีนั้นเป็นผู้มีจิตที่แน่นอนแล้วเช่นกัน จิตของพระอริยบุคคลดังกล่าวเป็นจิตที่เบาบางจากกิเลสและตัณหา ซึ่งในอรรถกถาญปรตบุคคลระบุว่าไม่มีการไปสู่อบายอีกแล้ว [Phra traipidok læ ‘athakathā plāe chabap mahā makut rāt wittayālai 2000: PugA. (Thai) 79 / - / 206] อนึ่ง ในการฆ่าตัวตายของพระอริยบุคคลในเวสาลีสูตรนั้นเป็นไปด้วยอำนาจกรรมเก่า ซึ่งน่าจะเรียกได้ว่าเป็นการใช้กรรม ในเหตุการณ์ครั้งนั้นพระอริยบุคคลเหล่านั้นก็ได้กระทำซึ่งปาณาติบาต [Phra traipidok læ ‘athakathā plāe chabap mahā makut rāt wittayālai 2000: PugA. (Thai) 31 / - / 233] ส่วนผู้ที่ฆ่าตัวตายและสิ้นใจตายไปอย่างปุถุชนย่อมต้องรับผลแห่งการกระทำนั้นซึ่งยังให้ผลอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในอรรถกถาได้ระบุไว้ว่าการฆ่าตัวตายเป็นบุญกรรมที่ยากต่อการหลีกเลี่ยง แต่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเพื่อการพัฒนาตนเอง มีเป้าหมายสูงสุดคือการพ้นทุกข์ที่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยไม่เลือกเพศ วัย เชื้อชาติและชนชั้น พระพุทธศาสนามีได้สอนให้ตกอยู่ใต้อำนาจของกรรมเก่า หากแต่สอนให้อยู่กับปัจจุบันอย่างมีสติ ถ้าสามารถกำหนดจิตเป็นสัมมาสมาธิด้วยสติอันบริบูรณ์จะช่วยให้พ้นจากความกังวลทั้งจากเรื่องในอดีตและ

อนาคต ดังนั้น มิว่าบุคคลจะมีวิบากกรรมมาเช่นไรก็สามารถพัฒนาตนเองให้ผ่านพ้นทุกข์นั้นได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การพ้นทุกข์ในทางพระพุทธศาสนานั้นมุ่งเน้นที่จิตโดยการฝึกจิตให้มีสติและสมาธิอยู่ตลอดเวลา ในครั้งที่พระภิกษุเมืองเวสาลีฆ่าตัวตายพร้อม ๆ กันเป็นจำนวนมากดังปรากฏในเวสาลีสูตร ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในครั้งนั้นพระพุทธเจ้าทรงเรียกประชุมพระภิกษุที่ยังมีชีวิตอยู่ ทรงแนะนำให้พระภิกษุเจริญอานาปานสติสมาธิให้มาก การเจริญอานาปานสติสมาธิย่อมทำให้เกิดความสงบ ประณีต สดชื่น ทำให้เกิดความสุข รวมทั้งบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วนั้นให้อันตรธานไป สงบไปโดยเร็ว [S. (Thai) 19 / 985 / 465] ผู้ที่กำลังทุกข์ด้วยปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เบื่อหน่ายและซึมเศร้า ควรทดลองใช้วิธีดับทุกข์ตามที่พระพุทธเจ้าทรงมอบไว้ด้วยการฝึกเจริญอานาปานสติสมาธิเพื่อให้มีสัมปชัญญะและมีสติในการหาคำตอบและทางออกจากปัญหานั้น ๆ อนึ่ง ในพระสูตรยังระบุอีกว่า อานาปานสติสมาธินี้เมื่อเจริญให้มาก มีผลมาก มีอานิสงส์มากด้วย ดังมีพระพุทธพจน์ตอนหนึ่งรับรองไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อานาปานสติสมาธิที่ภิกษุเจริญอย่างนี้แล ทำให้มากแล้วอย่างนี้จึงเป็นสภาพสงบ ประณีต สดชื่น เป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุข และทำบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๆ ให้อันตรธานไป” [S. (Thai) 19 / 985 / 466].

References

- Bhikkhu, P.A. Pautto. (Somdej Phra Bhuddhaghosacariya). (2017). *Buddhadhamma: The Laws of Nature and their Benefits to Life*. Bangkok: Sahadhammika Co. Ltd.
- Chaokūai sai nom. (2011, May 16). *Thammai ? thung tōng pen “chōn hāra ‘aya”...sāmrōi mai dai rō (mādū)* [Why being villains of ‘500’ types?...Can’t it be 300? (See)]. Retrieved August 9, 2017, <https://www.dek-d.com/board/view/2178286/>.
- Chuthong, M. (1965). *Mālai thēpnīyāi dīkā mālai thēwa sūt* [Malai Myths, Tika, Malai Dhevasutra]. Bangkok: Prachan Witthaya Printing.
- Hansa, Phramaha Thammahaso (Nithibunyakon). (2014). *Phraphut sāsanā kap witthayākān samai mai (Phim khrang thī sām)* [Buddhism and Modern Technologies (3rd ed.)]. Phranakhon Si Ayutthaya: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.
- Kasyapathera, Phra. (1995). *Vinayapitaka Vimativinodanitika (Pathama - bhaga)* [Wimatiwinothani Tika (Preface)]. Bangkok: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.
- Kasyapathera, Phra. (wrote). Thongsawet, T. (ed.). (1980). *Vinayapitaka Vimativinodanitika (Pathama - bhaga)* [Wimatiwinothani Tika (Preface)]. Bangkok: Phumilophikhu Foundation.
- King Lithuania. (1960). *Traiphūm phrarūang* [Phraruang Traiphum]. Bangkok: Barnnakhon Printing.
- _____. (wrote). Angchanphen, P. (ed.). (2011). *Samut phāp Traiphūmphrarūang: ‘ong phūm thang sām ‘anpen thī yū khōng sat lōk* [Pictorial Book of Tribhumi by King of Sukhothai: Stories of 3 Worlds of All Creatures]. Bangkok: Thammasapha.
- Narokphūm* [Hell]. (2017). Retrieved August 7, 2017, from <https://th.wikipedia.org/wiki/>.
- Nālī‘ō. (2014, February 28). *Khā tūa tāi čha dai rap phon chēnrai lang tāi pai lēo* [Results from Suicide, after Death]. Retrieved August 3, 2017, from <https://pantip.com/topic/31717976>.

- Photchanānukrom chabap rāṭchabanthittayasathān Phō Sō sōng phanhārōiyīsiphā (Phim khrang thī sām)* [The Royal Institute Dictionary 1982 (3rd ed.)]. (1987). Bangkok: Office of the Royal Society.
- Phra traipidok læ 'atthakathā plāe chabap mahā makut rāt witthayālai (Phim khrang thī 4)* [Translated Version of the Tripitaka and Exegesis by Mahamakut Buddhist University (4th ed.)]. (2000). Bangkok: Mahamakut Buddhist University under Royal Patronage.
- Phra traipidok phāsā Thai chabap mahā ḥhulā long kōn na rāt witthayālai* [The Tripitaka in Thai Language by Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai]. (1996). Bangkok: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.
- Phromkhunaphon, Phra (P.A. Prayutto). (2012). *Phatthanāsangkhom Thai dūai khwāmṛū khaoḥhai traiphūm (Phim khrang thī sip'et)* [Developing Thai society with a thorough knowledge and understanding of the Three Planes (11th ed.)]. Bangkok: Plan Printing Co., Ltd.
- _____. (2015a). *Photchanānukrom phutthasāt chabap pramūan sap (Phim khrang thī yīsipsām)* [Dictionary of Buddhism, Vocabulary Revised Version (23rd ed.)]. Bangkok: Phalitham Printing.
- _____. (2015b). *Photchanānukrom phutthasāt chabap pramūan tham (Phim khrang thī sām sip)* [Dictionary of Buddhism (30 ed.)]. Bangkok: Phalitham Printing.
- Phrommoli, Phra (Wilat Yanawaro). (1998). Kamthīpnī lem nung [Kammathipani Volume 1]. Bangkok: Dokya Printing.
- Phutthakhosa, Phra. (2013). *'Atthakathā phāsā Thai phra suttantapidok khuthathok niyāi pēta watthu chabap mahāwitthayālai mahā ḥhulā long kōn Na rāt witthayālai* [Exegesis in Thai Language, Suttantapitaka, Khunthokaniyai, Petawatthu by Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai]. Bangkok: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.

- Promta, S. (1992). *Phutsātsanā kap panhā c̄hariyasāt thatsana khōng phut sātsanā k̄eokap panhā sōphēnī thamthēng læ kārūn khāt* [Buddhism and Ethical Problems, Buddhist Perspectives to Prostitution, Abortion and Euthanasia]. Bangkok: Phutthachat Printing.
- Sirimankhalathera, Phra. (2011). *Mangkhlatthathīpanī phāsā Thai phāk nung* [Mangalathathipani Thai Version Episode 1]. Bangkok: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.
- Siriwongworawat, S. & Phaibunwangcharoen, P. (et al). (1999). *Samut phāp traiphūm chabap Krung Sīyutthayā - chabap Krung Thon Burī* [Pictorial Book of Tribhumi, Ayutthaya Version - Thonburi Province]. Bangkok: Document and Archive Review Committee of the Board of the Administration of the Ceremony to Celebrate King Rama IX's 60th Birthday Anniversary, 5th December 1999.
- Sisutthisophon, Phra (Wilat Yanawaro). (1970). *Wannakam Thai rūang Phūmwilāsini* [Thai Literature of Phumiwilasini]. Bangkok: Bangkok Bank Company Limited.
- Thammapricha, Phraya (Kaeo). (1977). *Traiphūm lōk winitchai. chabap thī sōng* [Tribhumi Lokawinichaikatha Volume 2]. Bangkok: Fine Arts Department.
- Thawi, Phramaha Thanavaro (Onpassa). (1992). *Pānātibāt kap panhā c̄hirayatham nai phut pratyā* [Killing and Ethical Problems in Buddhist Philosophy]. Bangkok: Maha Chulalongkorn Ratchawittayalai Printing House.
- Tor-thammarak. (2012, July 30). *Rūang lao c̄hāk lūangphō Charan rūang kam khōng khon C̄hīn thī khā tūa tā* [Tale from Luang Pho Charan on karma of a Chinese who committed suicide]. Retrieved January 19, 2017, from <https://torthammarak.wordpress.com/2012/07/30/789/>.
- Uniphanth, J. (1984). *Kānphayābān c̄hittawēt lem thī 2* [Psychotherapy Volume 2]. Bangkok: Si-nan Printing.

- Yafa Maiquang. (n.d.). *Wīan wāi tāi kṛt lə kot hēng kam mī čhing - 28 kam khā tūa tāl* [Reincarnation and Karma Rules Do Exist - 28 Karmas from Suicide]. Retrieved August 3, 2017, from <https://vipassana.de.th>.
- Yanasangwon, Somdetphra, Royal Patriarch (Charoen Suwatthano). (2008). *Sīsiphā Phansā Phraphutthačhao (Phim khrang thīhā)* [45 Buddhist Terms of Lord Buddha (5th ed.)]. Bangkok: Mahamakut Buddhist University.